

แนวทางการปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม
เพื่อความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ และสังคม

โดย

นางสาวสุจิตรา เลหาวัฒนภิญโญ
รองอธิบดีกรมสรรพสามิต
กรมสรรพสามิต

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐ เอกชนและการเมือง รุ่นที่ ๗
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๕๖ – ๒๕๕๗

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มเพื่อความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสังคม
ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ

ผู้วิจัย นางสาวสุจิตรา เลหาวัฒนภิญโญ **หลักสูตร** วปม. **รุ่นที่** ๗

ภาษีสรรพสามิตเป็นเครื่องมือหนึ่งทางการคลังที่สำคัญในการหารายได้และขับเคลื่อนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน โดยเป็นภาษีที่จัดเก็บจากสินค้าและบริการเฉพาะอย่างที่มีเหตุผลสมควรที่จะต้องรับการภาษีสูงกว่าปกติ ในการศึกษาครั้งนี้ จึงมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยในการศึกษาและวิเคราะห์โครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มในประเด็นของความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงเปรียบเทียบโครงสร้างภาษีเครื่องดื่มในต่างประเทศ เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม รองรับการค้าเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ทั้งนี้ เพื่อความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสังคม โดยมีขอบเขตการวิจัยเฉพาะ โครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ของประเทศไทยและต่างประเทศ สำหรับวิธีดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสารบทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ โครงสร้างภาษีสรรพสามิตของประเทศไทยและต่างประเทศ รายได้ภาษีสรรพสามิตและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์

สำหรับผลการศึกษาพบว่า การกำหนดโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม ไม่มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๒๗ และจัดเก็บอยู่บนหลักการความฟุ่มเฟือย โดยปัจจุบันปัญหาภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วน เป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญของประเทศไทย ประกอบกับกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศได้นำหลักบริหารการจัดเก็บภาษีสินค้าที่เกิดผลเสียต่อสุขภาพ โดยจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากเครื่องดื่มที่มีน้ำตาล ประกอบกับในปี พ.ศ.๒๕๕๘ ประเทศไทยจะเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จึงเป็นโอกาสที่ประเทศไทยจะปรับโครงสร้างภายในให้ทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทของประเทศ ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม ดังนี้ ๑. เปลี่ยนวัตถุประสงค์หลักของการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม จากจัดเก็บสินค้าฟุ่มเฟือยเป็นจัดเก็บภาษีสินค้าเพื่อสุขภาพที่ดีของประชาชนด้วย ๒. กำหนดหลักเกณฑ์การจัดเก็บภาษี โดยใช้ปริมาณน้ำตาลหรือสารเพิ่มความหวานต่อหน่วยบริโภค โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานด้านสาธารณสุข เช่น กรมอนามัย สำนักอาหารและยา เป็นต้น ๓. สำหรับเครื่องดื่มประเภทน้ำแร่เทียม น้ำโซดาเป็นสินค้าที่เกินความจำเป็น จึงควรที่จะให้มีการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตต่อไป ทั้งนี้ ในการปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มนั้น จำเป็นจะต้องมีการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนให้ตระหนักถึงความสำคัญของการบริโภคอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลต่อสุขภาพควบคู่ไปด้วย

คำนำ

ปัจจุบันประเทศไทยซึ่งใช้ภาษีสรรพสามิตเป็นเครื่องมือหนึ่งทางการคลังในการหารายได้และขับเคลื่อนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งสินค้าเครื่องดื่มเป็นสินค้าชนิดหนึ่งที่ต้องเสียภาษีสรรพสามิต โดยได้กำหนดโครงสร้างภาษีตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๒๗ ดังนั้นการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ประกอบกับปัญหาสุขภาพเริ่มเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศไทยโดยเฉพาะผู้มีภาวะน้ำหนักเกินหรือโรคอ้วน ทำให้รัฐบาลมีภาระในการจัดสรรงบประมาณ เพื่อดูแลสุขภาพของประชาชน

การทบทวนโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ซึ่งนอกจากเป็นเครื่องมือทางการคลังในการหารายได้ของรัฐยังเป็นการใช้มาตรการภาษีที่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคที่ไม่เหมาะสมของประชาชน เพื่อให้ภาษีสรรพสามิตสินค้าเครื่องดื่มเป็นอีกเครื่องมือหนึ่งของรัฐบาลที่สามารถใช้เป็นมาตรการปกป้องสังคมได้ในอีกทางหนึ่ง

(นางสาวสุจิตรา เลาหวัฒนภิญโญ)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปม. รุ่นที่ ๗

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
สารบัญ	ค
สารบัญตาราง	ง
สารบัญแผนภาพ	ฉ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
ขอบเขตของการวิจัย	๒
วิธีดำเนินการวิจัย	๓
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๓
คำจำกัดความ	๓
บทที่ ๒ ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม	๑๑
หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีสรรพสามิต	๑๑
ภาษีสรรพสามิตในประเทศไทย	๑๒
ความเป็นมาของภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มในประเทศไทย	๑๓
ผลกระทบของสินค้าเครื่องดื่มต่อสุขภาพของผู้บริโภค	๑๘
การเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและบริบทของภาษีสรรพสามิต	๒๓
โครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มของต่างประเทศ	๒๘
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓๒
สรุป	๓๓

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๓	
โครงสร้างภาษีสรรพสามิตในประเทศไทย	๓๔
การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มในประเทศไทย	๓๔
ลักษณะสินค้าเครื่องดื่ม	๓๔
วัตถุประสงค์ของการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่ม	๓๕
ผู้มีหน้าที่เสียภาษี	๓๕
ความรับผิดชอบในการเสียภาษี	๓๕
ฐานภาษี	๓๕
ประเภทอัตราภาษี	๓๖
การบริหารการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม	๓๗
สรุป	๔๐
บทที่ ๔	
การวิเคราะห์โครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม	๔๑
วิเคราะห์หลักการและเหตุผลในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม	๔๑
ปัญหาของโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม	๔๒
การปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม ระยะสั้น	๔๕
การปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม ระยะยาว	๔๘
สรุป	๕๑
บทที่ ๕	
สรุปและข้อเสนอแนะ	๕๓
สรุป	๕๓
ข้อเสนอแนะ	๕๔
บรรณานุกรม	๕๖
ประวัติย่อผู้วิจัย	๕๘

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๑ - ๑	สัดส่วนค่าใช้จ่ายด้านอาหารและเครื่องดื่มของประชาชนปี ๒๕๕๔	๔
๑ - ๒	มูลค่าตลาดสินค้าเครื่องดื่ม ปี ๒๕๕๔	๕
๑ - ๓	ผลการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตสินค้าเครื่องดื่มในปีงบประมาณ ๒๕๕๑ - ๒๕๕๕	๗
๒ - ๑	อัตราภาษีสรรพสามิต ตาม พรก.แก้ไขเพิ่มเติมฯ พ.ศ.๒๕๒๓	๑๗
๒ - ๒	การบริโภคน้ำตาลไม่ควรเกิน (ต่อวัน)	๑๘
๒ - ๓	ปริมาณน้ำตาลในเครื่องดื่มชนิดต่างๆ	๑๙
๒ - ๔	แนวโน้มภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วนในประเทศไทย	๑๙
๒ - ๕	ปริมาณคาเฟอีนในเครื่องดื่ม	๒๑
๒ - ๖	ขอบเขตภาษีสรรพสามิตในอาเซียน	๒๕
๒ - ๗	ฐานภาษีสรรพสามิตในอาเซียน	๒๖
๒ - ๘	ความหมายคำว่า ราคาขายหน้าโรงงานในอาเซียน	๒๗
๒ - ๙	ฐานภาษีสรรพสามิตสำหรับการบริการในอาเซียน	๒๘
๒ - ๑๐	การจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มของประเทศอื่นนอกกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน	๒๙
๒ - ๑๑	อัตราภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มของกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน	๓๐
๒ - ๑๒	คำนิยามสินค้าเครื่องดื่มใน ASEAN Harmonized Tariff Nomenclature System	๓๑
๓ - ๑	อัตราภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มตามพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๒๗	๓๖
๔ - ๑	อัตราภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม	๔๓
๔ - ๒	เปรียบเทียบคำนิยามสินค้าน้ำระหว่าง ASEAN Harmonized กับพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต	๔๕

-น-

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่

หน้า

๑ - ๑

ผลการจัดเก็บภาษีปี ๒๕๕๖

๖

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยได้ดำเนินการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ “ สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง ” และรัฐบาลปัจจุบันได้กำหนดยุทธศาสตร์ประเทศ (Country Strategy)^๑ เพื่อเป็นกรอบการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๕๗ ประกอบด้วย

1. การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ
2. การลดความเหลื่อมล้ำ
3. การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
4. การสร้างความสมดุลและปรับระบบบริหารจัดการภาครัฐ

ทั้งนี้ รัฐบาลได้กำหนดให้กระทรวงการคลังเป็นเจ้าภาพในการศึกษาและปรับโครงสร้างภาษีทั้งระบบ เพื่อพัฒนากฎหมายให้เอื้อต่อการค้าการลงทุนเมื่อประเทศไทยเข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) อย่างสมบูรณ์ ซึ่งจะมีผลให้โครงสร้างภาษีนำเข้าสินค้าส่วนใหญ่เป็นอัตราศูนย์ สำหรับภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มเป็นความท้าทายที่ต้องมีการปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงจากการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) โดยมีเป้าหมายตาม Declaration on AEC Blueprint^๒ เป้าหมาย ดังนี้

1. เป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว
2. มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง
3. มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกัน
4. บูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลกได้อย่างสมบูรณ์

๑. ยุทธศาสตร์ประเทศ (Country Strategy) ได้บูรณาการร่วมกับยุทธศาสตร์การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (ASEAN Strategy) ประกอบด้วย ๔ ยุทธศาสตร์ โดยวิสัยทัศน์ว่า “ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขัน คนไทยอยู่ดีกินดี มีความเสมอภาคและเป็นธรรม”

นอกจากนั้น ประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ดังนั้น เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของเศรษฐกิจและสังคม จึงมีความจำเป็นในการทบทวนนโยบายทางเศรษฐกิจและสังคม โดยการปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม เป็นหนึ่งในนโยบายที่สามารถนำไปสู่ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสังคมได้ กล่าวคือ ภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการหารายได้ให้แก่รัฐพร้อมกับเป็นมาตรการปกป้องสุขภาพของผู้บริโภคได้พร้อมกัน

ทั้งนี้ เครื่องดื่ม เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีพของประชาชน ซึ่งน้ำเป็นส่วนประกอบถึงร้อยละ ๗๐ ของร่างกายมนุษย์ ทั้งยังช่วยขับของเสียและทำให้ระบบการทำงานของร่างกายทำงานเป็นปกติในขณะที่พัฒนาการทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง ทำให้มนุษย์คิดค้นและพัฒนาเครื่องดื่มธรรมชาติมาเป็นเครื่องดื่มที่มีรสชาติต่างๆ ที่แตกต่างจากเดิม สินค้าเครื่องดื่มจึงเป็นสินค้าที่มีลักษณะพิเศษ กล่าวคือ เป็นทั้งสินค้าจำเป็นและสินค้าฟุ่มเฟือย ทั้งนี้ จะขึ้นอยู่กับลักษณะและค่านิยมของสินค้าเครื่องดื่มชนิดนั้น โดยพัฒนาการของเครื่องดื่มในปัจจุบัน เมื่อพิจารณาจากส่วนประกอบหลัก เครื่องดื่มสามารถจำแนกได้ ๗ ประเภท^๒ ได้แก่

๑. เครื่องดื่มประเภทผลไม้ ซึ่งจะมีทั้งน้ำผลไม้สด น้ำผลไม้บรรจุกระป๋อง น้ำผลไม้บรรจุขวด และผลไม้บรรจุกล่อง สามารถเก็บรักษาไว้ได้นาน การดื่มน้ำผลไม้ก็จะได้ทั้งวิตามินและเกลือแร่ ซึ่งขึ้นอยู่กับส่วนประกอบของน้ำผลไม้ว่า มีเปอร์เซ็นต์ของน้ำผลไม้สดมากน้อยแตกต่างกันไปในแต่ละผลิตภัณฑ์

๒. เครื่องดื่มประเภทน้ำนมและเครื่องดื่มที่ใช้นมเป็นหลัก เครื่องดื่มประเภทนี้ ถ้าดื่มแล้วก็ได้สารอาหารที่สำคัญ เช่น โปรตีน วิตามิน และเกลือแร่

๓. เครื่องดื่มประเภทเครื่องดื่มสมุนไพรและธัญพืช ซึ่งปัจจุบันมีผู้นิยมดื่มกันมากขึ้น เพราะมีการทำบรรจุของตำเร็จรูป หรือบรรจุขวดพร้อมดื่ม

๔. เครื่องดื่มประเภทน้ำชา กาแฟ เป็นเครื่องดื่มที่นิยมดื่มในตอนเช้าหรือเป็นอาหารว่าง คุณสมบัติเด่นของน้ำชา กาแฟ คือ จะมีสารคาเฟอีน ซึ่งเป็นสารที่มีฤทธิ์กระตุ้นให้ ผู้ดื่มรู้สึกกระปรี้กระเปร่า

๕. เครื่องดื่มประเภทน้ำหวาน น้ำอัดลม เครื่องดื่มประเภทนี้โดยทั่วไป มักมีส่วนประกอบของน้ำตาล สารปรุงแต่งรส ถ้าเป็นน้ำอัดลมก็จะมีกรดคาร์บอนไดออกไซด์ และบางทีอาจมีสารกันบูดด้วย คุณค่าของเครื่องดื่มชนิดนี้มักจะทำให้พลังงานเป็นส่วนใหญ่

๒. วีระยุทธ อมรเชียร “โครงสร้างตลาดและพฤติกรรมการแข่งขันของอุตสาหกรรมเครื่องดื่มสุก้าลงในประเทศไทย” งานวิจัยเฉพาะเรื่อง เศรษฐกิจมหัพฒันชาติ (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕

๖. เครื่องดื่มชูกำลัง ซึ่งนิยมดื่มกันมากโดยเฉพาะผู้ที่ต้องใช้แรงงาน เครื่องดื่มชูกำลัง ๑ ขวด ให้พลังงานแก่ร่างกายเพียง ๘ แคลอรี และยังมีคาเฟอีน ซึ่งมีผลกระตุ้นระบบประสาท

๗. เครื่องดื่มประเภทฟังก์ชันนัลดริงก์ เป็นเครื่องดื่มที่ได้รับความนิยมในปัจจุบันมีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ โดยตอบสนองวัตถุประสงค์ ๓ ประเภทหลักๆ คือ ดื่มเพื่อสวย (Beauty) ดื่มเพื่อฉลาด (Smarty) และดื่มเพื่อสุขภาพดี (Healthy)

ในขณะที่ตามพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๒๗ ได้กำหนดลักษณะสินค้าเครื่องดื่มไว้ว่า สิ่งซึ่งตามปกติใช้เป็นเครื่องดื่มได้โดยไม่ต้องเจือปนและไม่มีแอลกอฮอล์ โดยจะมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์อยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม อันบรรจุในภาชนะและฉีกไว้ เช่น น้ำแร่ น้ำหวาน น้ำผลไม้ น้ำพืชผัก และน้ำโซดา เป็นต้น และให้หมายรวมถึงเครื่องดื่มทำหรือบรรจุหรือได้จากเครื่องขายเครื่องดื่ม ไม่ว่าจะขายด้วยวิธีใด แม้จะไม่ได้บรรจุภาชนะฉีกไว้ โดยกำหนดประเภทเครื่องดื่มที่ต้องเสียภาษีไว้ ๔ ประเภท

๑. น้ำแร่เทียม น้ำโซดา และน้ำอัดลมที่ไม่เติมน้ำตาลหรือสารทำให้หวานอื่นๆและไม่ปรุงกลิ่นรส

๒. น้ำแร่ และน้ำอัดลมที่เติมน้ำตาลหรือสารที่ทำให้หวานอื่นๆ หรือที่ปรุงกลิ่นรสและเครื่องดื่มอื่นๆ ที่มีแอลกอฮอล์ แต่ไม่รวมถึงน้ำผลไม้หรือน้ำพืชผัก

๓. น้ำผลไม้ (รวมถึงเกรปมัสต์) และน้ำพืชผักที่ไม่ได้หมักและไม่เติมน้ำตาลหรือสารทำให้หวานอื่นๆ หรือไม่ก็ตาม

๔. อื่นๆ ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

อย่างไรก็ตาม ได้ยกเว้นเครื่องดื่มที่ไม่ต้องเสียภาษีสรรพสามิตไว้ ดังนี้

๑. น้ำและน้ำแร่ธรรมชาติ

๒. น้ำกลั่นหรือน้ำกรองสำหรับดื่มโดยไม่ต้องปรุงแต่ง

๓. เครื่องดื่มซึ่งผู้ผลิตได้ผลิตขึ้นเพื่อขายปลีกเองโดยเฉพาะอันมิได้มีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์อยู่ด้วย ทั้งนี้ได้สงวนคุณภาพด้วยเครื่องเคมี

๔. นํ้านมจืด นํ้านมอื่นๆ ไม่ว่าจะปรุงแต่งหรือไม่ ทั้งนี้ ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยอาหาร

๕. เครื่องดื่มตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

ดังนั้น เมื่อพัฒนาการของเครื่องดื่มนั้นมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จึงจำเป็นต้องมีการ ทบทวนการกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มนั้น เพื่อให้การจัดเก็บภาษีสรรพสามิต เครื่องดื่มนั้น มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ประกอบกับสินค้าเครื่องดื่มนั้นเป็นสินค้าที่มีผลกระทบ สูงต่อค่าครองชีพประชาชน ดังข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติได้จัดสำรวจภาวะเศรษฐกิจและ สังคมของครัวเรือนในปี ๒๕๕๔

ตารางที่ ๑-๑

สัดส่วนค่าใช้จ่ายด้านอาหารและเครื่องดื่มของประชาชนปี ๒๕๕๔

หน่วย : บาท / ครัวเรือน / เดือน

รูปแบบการบริโภค	อาหาร		เครื่องดื่ม		รวมอาหารและเครื่องดื่ม	
	ค่าใช้จ่าย	ร้อยละ	ค่าใช้จ่าย	ร้อยละ	ค่าใช้จ่าย	ร้อยละ
บริโภคภายในบ้าน	๓,๗๑๐	๖๔	๖๕	๑	๓,๗๗๕	๖๕
บริโภคนอกบ้าน	๑,๗๐๑	๓๐	๒๗๙	๕	๑,๙๘๐	๓๕
รวมบริโภค	๕,๔๑๑	๙๔	๓๔๔	๖	๕,๗๕๕	๑๐๐

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

จากตารางที่ ๑-๑ ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนทั่วประเทศมีค่าใช้จ่ายของอาหารและ เครื่องดื่ม เท่ากับ ๕,๗๕๕ บาท และพบว่า ค่าใช้จ่ายเครื่องดื่มของประชาชน / ครัวเรือน / เดือน เท่ากับ ๓๔๔ บาท หรือคิดเป็นร้อยละ ๖ ของค่าใช้จ่ายด้านอาหารและเครื่องดื่ม โดยเป็นค่าใช้จ่าย เครื่องดื่มบริโภคนอกบ้าน เท่ากับ ๒๗๙ บาท หรือคิดเป็นร้อยละ ๕ ของค่าใช้จ่ายด้านอาหารและ เครื่องดื่มของครัวเรือน จึงเห็นได้ว่า ค่าใช้จ่ายเครื่องดื่มเป็นค่าใช้จ่ายหลัก ที่มีผลต่อค่าครองชีพ ของประชาชน

ตารางที่ ๑-๒
มูลค่าตลาดสินค้าเครื่องคั้น ปี ๒๕๕๔

หน่วย : ล้านบาท

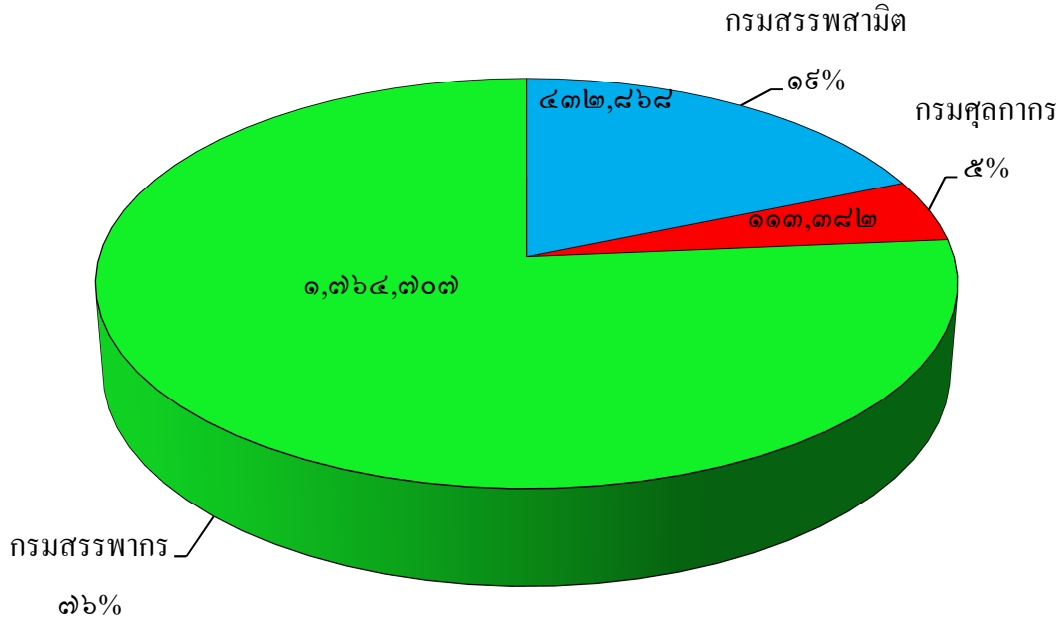
หมวดสินค้าเครื่องคั้น	มูลค่าตลาด
นมพร้อมดื่ม	๔๐,๐๐๐
น้ำอัดลม	๓๖,๐๐๐
เครื่องคั้นชุกำลัง	๑๖,๐๐๐
น้ำดื่ม	๕,๐๐๐
น้ำผลไม้	๘,๕๐๐
กาแฟกระป๋อง	๘,๕๐๐
ชาพร้อมดื่ม	๘,๐๐๐
ฟังก์ชันนัลดริงก์	๔,๒๐๐
เครื่องคั้นเกลือแร่	๓,๐๐๐
เครื่องคั้นธัญพืช	๒,๐๐๐
รวม	๑๓๕,๒๐๐

ที่มา : บริษัท นิลเส่น ประเทศไทย จำกัด

ตามตารางที่ ๑-๒ เมื่อพิจารณาอุตสาหกรรมเครื่องคั้น ในปี ๒๕๕๔ มีมูลค่าการตลาดประมาณ ๑.๓๕ แสนล้านบาท โดยฐานสินค้าเครื่องคั้นที่ใช้ในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิต ได้แก่ น้ำอัดลม เครื่องคั้นชุกำลังและเครื่องคั้นเกลือแร่ สำหรับน้ำผลไม้ ฟังก์ชันนัลดริงก์ กาแฟกระป๋องและชาพร้อมดื่มได้รับยกเว้นภาษี โดยมีส่วนผสมเป็นไปตามเงื่อนไขที่กรมสรรพสามิตกำหนด โดยนมพร้อมดื่ม น้ำดื่มและเครื่องคั้นธัญพืช ไม่ได้อยู่ในพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต จึงไม่ต้องเสียภาษีแต่อย่างใด พบว่า นมพร้อมดื่ม ซึ่งไม่ได้อยู่ในพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตมีมูลค่าการตลาดสูงที่สุด โดยมีมูลค่าการตลาดประมาณ ๔๐,๐๐๐ ล้านบาท โดยน้ำอัดลมมูลค่าการตลาดประมาณ ๓๖,๐๐๐ ล้านบาท และเครื่องคั้นชุกำลังมูลค่าการตลาดประมาณ ๑๖,๐๐๐ ล้านบาท มีมูลค่าการตลาดเป็นลำดับ ๒ และ ๓ ตามลำดับ ในขณะที่น้ำผลไม้ กาแฟกระป๋อง ชาพร้อมดื่มและฟังก์ชันนัลดริงก์ ซึ่งส่วนใหญ่ใช้สิทธิยกเว้นภาษี โดยมีส่วนผสมเป็นไปตามเงื่อนไขที่กรมสรรพสามิตกำหนด มีมูลค่าการตลาดรวมกันทั้งสิ้นประมาณ ๒๕,๒๐๐ ล้านบาท

หน่วย : ล้านบาท

แผนภาพที่ ๑-๑

ผลการจัดเก็บภาษีปี ๒๕๕๖ รวมทั้งสิ้น ๒,๓๑๐,๕๕๗ ล้านบาท

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

ในปีงบประมาณ ๒๕๕๖ รัฐบาลจัดเก็บภาษีเพื่อนำไปพัฒนาประเทศทั้งสิ้น ๒,๓๑๐,๕๕๗ ล้านบาท เป็นภาษีสรรพสามิต ๔๓๒,๘๖๘ ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๕ ของรายได้ภาษีของรัฐบาล

ตารางที่ ๑-๓

ผลการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตสินค้าเครื่องดื่มในปีงบประมาณ ๒๕๕๑ – ๒๕๕๕

หน่วย : ล้านบาท

สินค้า	ปีงบประมาณ				
	๒๕๕๑	๒๕๕๒	๒๕๕๓	๒๕๕๔	๒๕๕๕
เครื่องดื่ม น้ำอัดลม	๗,๐๖๘.๔๓	๗,๐๕๔.๓๑	๘,๒๓๐.๑๕	๘,๑๕๔.๗๕	๕,๐๑๒.๕๓
เครื่องดื่ม น้ำโซดา	๑,๐๕๑.๖๑	๑,๑๓๕.๒๒	๑,๒๕๓.๓๐	๑,๔๐๕.๔๑	๑,๔๕๖.๕๘
เครื่องดื่ม บำรุงร่างกาย	๓,๗๗๖.๐๓	๓,๕๓๓.๓๒	๔,๒๒๐.๖๑	๔,๔๘๗.๖๒	๕,๑๗๘.๕๒
เครื่องดื่ม น้ำพืชผักผลไม้	๒๐๑.๒๕	๑๗๘.๓๑	๑๒๑.๒๒	๘๕.๕๖	๗๕.๕๐
เครื่องดื่ม น้ำแร่	๔.๒๔	๔.๐๑	๓.๕๕	๔.๖๖	๗.๗๔
เครื่องขายเครื่องดื่ม	๒๒๕.๖๕	๒๓๑.๑๗	๒๗๕.๕๖	๒๗๔.๖๗	๒๕๕.๐๕
เครื่องดื่มอื่นๆ	๒๓.๓๘	๕.๕๕	๕๕.๖๑	๖๘.๘๕	๑๓๓.๓๔
รวมภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม	๑๒,๓๕๐.๖๗	๑๒,๑๘๕.๕๓	๑๔,๒๔๔.๘๘	๑๔,๕๒๖.๐๐	๑๖,๒๐๘.๑๐

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมสรรพสามิต

เมื่อพิจารณาผลการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม ตั้งแต่ปี ๒๕๕๑ – ๒๕๕๕ ตามตารางที่ ๑-๓ พบว่า มีผลการจัดเก็บที่เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๖.๑๖ ต่อปี โดยมีสัดส่วนการจัดเก็บภาษีสรรพสามิต เครื่องดื่มน้ำอัดลมเป็นอันดับ ๑ เครื่องดื่มน้ำบำรุงร่างกายเป็นอันดับ ๒ และน้ำโซดาเป็นอันดับ ๓ ตามลำดับ โดยในส่วนของเครื่องดื่มน้ำพืชผักผลไม้ ซึ่งประกอบด้วยหมวดสินค้า น้ำผลไม้ กาแฟกระป๋อง ชาพร้อมดื่มและฟังก์ชันน้ำตาลคริงก์ โดยในปี ๒๕๕๔ มีมูลค่าการตลาดประมาณ ๒๕,๒๐๐ ล้านบาท พบว่า สามารถจัดเก็บภาษีสรรพสามิตได้เท่ากับ ๘๕.๕๖ ล้านบาท ทั้งนี้ เนื่องจากกรมสรรพสามิตได้กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการยกเว้นภาษีเครื่องดื่ม น้ำพืชผักผลไม้ที่มีส่วนผสมตามอัตราส่วนที่กรมสรรพสามิตกำหนดให้มีสิทธิยกเว้นภาษีได้

ทั้งนี้ ภาษีสรรพสามิตสินค้าเครื่องดื่มเป็นเครื่องมือทางการคลังที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย กล่าวคือ ในด้านเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการหารายได้ของประเทศและในด้านสังคมภาษีสรรพสามิต สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการปกป้องสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยภาษีสรรพสามิตสินค้าเครื่องดื่มสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการปกป้องดูแลสุขภาพของประชาชนได้ในอีกทางหนึ่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. ศึกษาและวิเคราะห์โครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มในอดีตจนถึงปัจจุบัน ในประเด็นของความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้ เพื่อเตรียมความพร้อมในการที่ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างสมบูรณ์ ในวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๘ รวมทั้งเปรียบเทียบกับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มในต่างประเทศด้วย ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงปัญหาของโครงสร้างภาษีสรรพสามิตของเครื่องดื่มในปัจจุบัน

๒. เสนอแนะแนวทางในการปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม เพื่อเตรียมความพร้อมในการที่ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างสมบูรณ์ ในวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๘ ทั้งนี้ เพื่อความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสังคม

ขอบเขตของการวิจัย

๑. เน้นการวิจัยเฉพาะ โครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มในประเทศไทย และต่างประเทศ

๒. ในส่วนของการปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม จะคำนึงถึงปัจจัย ดังนี้

๒.๑ การจําแนกเครื่องดื่มตามพระราชบัญญัติพิกัศัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๒๗

๒.๒ ความสอดคล้องกับเศรษฐกิจและสังคม เพื่อเตรียมความพร้อมในการที่ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างสมบูรณ์ ในวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๘

๒.๓ การศึกษาเปรียบเทียบการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มของประเทศไทย และต่างประเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาจากเอกสาร โครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มของประเทศไทย และต่างประเทศ โดยมุ่งเน้นความสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และศึกษาเปรียบเทียบกับต่างประเทศ รวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้แนวทางในการปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มเพื่อความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสังคม

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ทำให้ทราบว่าโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มในปัจจุบันยังมีความเหมาะสมหรือไม่
๒. ได้แนะแนวทางในการปรับปรุงโครงสร้างภาษีสรรพสามิตสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เพื่อความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสังคม

คำจำกัดความ

ภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม หมายถึง ภาษีทางอ้อมประเภทหนึ่งที่เก็บจากฐานการบริโภค (Consumption Tax) โดยเก็บจากสินค้าเครื่องดื่ม

สินค้าเครื่องดื่ม หมายถึง สิ่งซึ่งตามปกติใช้เป็นเครื่องดื่มได้โดยไม่ต้องเจือปนและไม่ มีแอลกอฮอล์ โดยจะมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์อยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม อันบรรจุในภาชนะและผนึกไว้ เช่น น้ำแร่ น้ำหวาน น้ำผลไม้ น้ำพืชผัก และน้ำโซดา เป็นต้น และให้หมายความรวมถึง เครื่องดื่มที่ทำหรือบรรจุได้จากเครื่องจ่ายเครื่องดื่ม ไม่ว่าจะขายด้วยวิธีใด แม้ว่าจะไม่ได้บรรจุภาชนะ และผนึกไว้แต่ไม่รวมถึง

๑. น้ำหรือน้ำแร่ธรรมชาติ
๒. น้ำกลั่นหรือน้ำกรองสำหรับดื่มโดยไม่ปรุงแต่ง
๓. เครื่องดื่มซึ่งผู้ผลิตได้ผลิตขึ้นเพื่อขายปลีกเอง โดยเฉพาะอันมิได้มีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์อยู่ด้วย ทั้งนี้ได้สงวนคุณภาพด้วยเครื่องเคมี

๔. น้ํานมจืด น้ํานมอื่นๆ ไม่ว่าจะปรุงแต่งหรือไม่ ทั้งนี้ ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ว่าด้วยอาหารเครื่องดื่ม ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

๕. เครื่องดื่มตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

ฟังก์ชันนัลดริงก์ (Functional Drink) หมายถึง เครื่องดื่มที่มีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะโดยตอบสนองวัตถุประสงค์ ๓ ประเภท คือ ดื่มเพื่อสวย (Beauty) ดื่มเพื่อฉลาด (Smarty) และดื่มเพื่อสุขภาพดี (Healthy)

เกรปมัสต์ หมายถึง น้ํารองุ่นที่ผ่านขั้นตอนการหมักแล้วในกระบวนการทำไวน์

บทที่ ๒

ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม

หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีสรรพสามิต

ในการที่รัฐจะพิจารณาว่าควรจัดเก็บภาษีอย่างไร ประชาชนรับภาระภาษีแค่ไหน เพียงไร โดยเหมาะสมกับภาวะทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอย่างไรเป็นเรื่องยากที่จะกำหนด หลักเกณฑ์ว่าภาษีใดดีที่สุด เหมาะสมที่สุด อย่างไรก็ตามแนวคิดที่ได้รับการยอมรับมากที่สุดคือแนวคิดของอดัม สมิท (Adams Smith) นักเศรษฐศาสตร์ชาวอังกฤษ ซึ่งได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะภาษีอากรที่ดีไว้ในหนังสือ Wealth of Nation สำหรับหลักภาษีอากรที่ดี 4 ประการของอดัม สมิท (Adams Smith) คือ

๑. หลักความยุติธรรม (Equity Reasonable Classification) ประชาชนทุกคนที่อยู่ในประเทศหรือรัฐเดียวกันไม่ว่าจะแตกต่างกันในเชื้อชาติ ศาสนา ชั้นวรรณะ ความยากดีมีจน หรือตำแหน่งหน้าที่การงานก็ตาม ควรจะต้องเสียภาษีอากรเพื่อบำรุงประเทศชาติตามกำลังความสามารถของตนโดยทัดเทียมกัน คนมีความสามารถมากควรเสียภาษีอากรมาก คนที่มีความสามารถน้อยควรเสียภาษีน้อยตามส่วน

หลักพิจารณาความสามารถของบุคคลให้เสียภาษีเงินได้อย่างไรถึงจะยุติธรรม มี ๒ ประการ

(ก) ประโยชน์ที่ผู้เสียภาษีได้รับจากรัฐ

(ข) ความสามารถของผู้เสียภาษี (ability to pay)

ผู้มีรายนต์ใช้ย่อมได้รับประโยชน์จากการใช้รถใช้ถนน ผู้นั้นก็ควรต้องเสียภาษีรายนต์ คนที่มีทรัพย์สินหรือมีรายได้ที่มีลักษณะประจำย่อมมีความสามารถในการเสียภาษีอากรมากกว่าผู้ที่ไม่มิตทรัพย์สินหรือมีรายได้ไม่แน่นอน คนที่มีการจับจ่ายใช้สอยมากย่อมแสดงถึงความเป็นอยู่ในทางเศรษฐกิจดีกว่าคนที่ไม่มิตจะจ่าย ดังนั้น คนที่มีรายได้สูงก็ควรจะต้องเสียภาษีมากกว่าคนที่มีรายได้ต่ำตามหลักอรรถประโยชน์สุดท้าย (Marginal Utility) คนที่มีทรัพย์สินมากย่อมแสดงว่ามีความสามารถในการเสียภาษีดีกว่าคนไม่มีทรัพย์สินหรือมีทรัพย์สินน้อยกว่า

๒. หลักความแน่นอน (Certainly) ภาษีอากรที่คตินั้น จะต้องกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ เวลา สถานที่เสียภาษี จำนวนภาษีอากรที่จะต้องเสียโดยชัดแจ้งแน่นอนแก่ผู้เสียภาษี และไม่คลุมเครือ

๓. หลักความสะดวก (Convenience) ภาษีอากรที่คตินั้น ควรจะให้ผู้เสียภาษีได้โดยสะดวก ทั้งสถานที่รับชำระภาษีและมีวิธีการที่ง่ายไม่ยุ่งยากซับซ้อน โดยทั่วไปแล้วผู้เสียภาษีอากรส่วนใหญ่จะไม่สะดวกใจในการเสียภาษีอากรเลย ฉะนั้นภาษีอากรที่คตินั้นจะต้องมีลักษณะที่ลดความไม่สะดวกของผู้เสียภาษีอากรให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้

๔. หลักประหยัด (Economy) ภาษีอากรที่คตินั้น ควรจะมีค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษีต่ำหรือเสียค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษีน้อยแต่เก็บภาษีได้มาก ภาษีใดที่มีหลักเกณฑ์วิธีการสับสนยุ่งยาก หรือซับซ้อนทำให้เสียค่าใช้จ่ายสูงไม่คุ้มกับจำนวนภาษีที่เก็บได้ หรือผู้เสียภาษีต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงไม่คุ้มกับจำนวนภาษีที่เก็บได้ก็ไม่ควรจัดเก็บภาษีประเภทนั้น

ภาษีสรรพสามิตในประเทศไทย

ภาษีสรรพสามิต เป็นภาษีทางอ้อมประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นจากฐานการบริโภค (Consumption Tax) โดยเก็บจากสินค้าเฉพาะอย่างหรือบริการบางประเภทเท่านั้น เป็นภาษีที่ผู้มีหน้าที่เสียภาษีไม่ใช่ผู้รับภาระภาษี คือ ผู้มีหน้าที่เสียภาษีจะเรียกเก็บภาษีจากผู้บริโภค โดยปกติการขายสินค้าหรือการให้บริการนั้น ผู้ขายสินค้าหรือผู้ให้บริการจะเรียกเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากผู้ซื้อสินค้าหรือรับบริการและนำส่งภาษีดังกล่าวให้แก่รัฐ แต่มีสินค้าเฉพาะอย่างหรือบริการบางประเภทที่ต้องเสียภาษีสรรพสามิตเพิ่มจากภาษีมูลค่าเพิ่ม

ดังนั้น ในการที่รัฐจะจัดเก็บภาษีเพิ่มจากการขายสินค้าหรือบริการใดเพิ่มนั้น รัฐต้องมีเหตุผลอันสมควรในการที่ทำให้ประชาชนต้องรับภาระภาษีที่เพิ่มขึ้นนั้น และต้องไม่เป็นการล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพในการบริโภคของประชาชน สินค้าหรือบริการที่ถูกจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเป็นสินค้าที่รัฐต้องการจำกัดการบริโภคมีลักษณะใด ลักษณะหนึ่ง ดังนี้

๑. สินค้าหรือบริการที่ฟุ่มเฟือยหรือไม่จำเป็นต่อชีวิตประจำวันของประชาชน
๒. สินค้าหรือบริการที่บริโภคแล้วอาจเกิดอันตรายต่อผู้บริโภค มีผลเสียต่อสุขภาพ
๓. สินค้าหรือบริการที่มีแนวโน้มขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน
๔. สินค้าหรือบริการที่ได้รับประโยชน์พิเศษจากการลงทุนของรัฐ
๕. สินค้าหรือบริการที่ทำลายสิ่งแวดล้อม
๖. เหตุผลอื่นๆ

กฎหมายที่ใช้ในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิต มีจำนวน ๗ ฉบับ

๑. พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ.๒๔๔๓
๒. พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ.๒๕๐๕
๓. พระราชบัญญัติไฟ พ.ศ.๒๔๘๖
๔. พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๒๗
๕. พระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๒๗
๖. พระราชบัญญัติจัดสรรเงินภาษีสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๒๗
๗. พระราชบัญญัติจัดสรรเงินภาษีสุรา พ.ศ.๒๕๒๗

ทั้งนี้ ภาษีสรรพสามิตสำหรับสินค้าเครื่องดื่ม จะมีพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง ๒ ฉบับ คือ พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๒๗ และพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษี พ.ศ.๒๕๒๗ ดังนั้น ในการศึกษารั้วนี้ จะมุ่งเน้นการศึกษาเฉพาะพระราชบัญญัติ ทั้ง ๒ ฉบับ ดังกล่าวข้างต้น

ความเป็นมาของภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มในประเทศไทย

การจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มได้เริ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๔๕๕ โดยพระราชบัญญัติภาษี เครื่องดื่ม พ.ศ.๒๔๕๕ ใช้ระบบเจ้าหน้าที่ประเมินภาษี มีวิธีการจัดเก็บภาษี ๒ วิธี คือ

๑. การปิดแสตมป์เครื่องดื่ม
๒. การพนิกภาษณะด้วยสิ่งพนิกภาษณะ

ต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๐๔ ได้เพิ่มวิธีการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มอีกวิธีหนึ่ง คือ กำหนดตาม ภาษณะที่ใช้บรรจุเครื่องดื่ม โครงสร้างภาษีใช้จัดเก็บอัตราตามปริมาณและกำหนดค่านิยามของ เครื่องดื่มไว้ตามมาตรา ๓ ว่า “เครื่องดื่ม” หมายความว่า น้ำหวาน น้ำผลไม้ น้ำโซดาหรือ วัตถุทั้งหลาย ซึ่งตามปกติใช้เป็นเครื่องดื่มได้โดยไม่ต้องเจือปนและซึ่งไม่มีแอลกอฮอล์ผสมอยู่ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะมิก้าชคาร์บอนไดออกไซด์ผสมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม เฉพาะที่บรรจุในภาษณะและพนิก ภาวไว้แต่ไม่รวมถึง

๑. น้ำซึ่งไม่มีวัตถุอื่นเจือปนนอกจากเพื่อทำให้บริสุทธิ์หรือสะอาด
๒. น้ำแร่ที่เกิดจากธรรมชาติ
๓. เครื่องดื่มที่มีได้ผสมก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ทั้งนี้ได้สงวนคุณภาพด้วยเครื่องเคมีการร้อนหรือความเย็น

๔. นํ้านม

๕. เครื่องดื่มที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน (๑) ถึง (๔) ซึ่งรัฐมนตรีประกาศไว้ในราชกิจจานุเบกษา

โดยกำหนดนิยาม “โรงอุตสาหกรรม” หมายความว่า สถานที่ซึ่งใช้ในการทำเครื่องดื่มเพื่อการค้าและหมายความรวมถึงบริเวณแห่งสถานที่เช่นว่านั้น

“ผู้มีหน้าที่เสียภาษีเครื่องดื่ม” ได้แก่

๑. ผู้ผลิตเครื่องดื่ม ซึ่งกฎหมายกำหนดไว้ชัดเจน คือ “ผู้ผลิตเครื่องดื่ม” หมายความว่า บุคคลผู้รับผิดชอบในการทำเครื่องดื่มเพื่อการค้า และหมายความรวมถึงผู้รับมอบหมายให้ทำการแทนบุคคลเช่นว่านั้นด้วย

๒. ผู้นำเข้า

“จุดการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่ม” (ความรับผิดชอบทางภาษี)

๑. ในประเทศ จุดการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่ม คือ ก่อนนำออกนอกโรงอุตสาหกรรม

๒. นำเข้าจุดการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่ม คือ ก่อนนำผ่านด่านศุลกากร

“ฐานภาษีเครื่องดื่มและอัตราภาษีเครื่องดื่ม” จัดเก็บภาษีเครื่องดื่มตามอัตราปริมาณ (Specific Rate) เพียงอัตราเดียว ได้แก่

๑. เครื่องดื่มที่บรรจุภาชนะซึ่งมีปริมาตรไม่เกิน ๔๔๐ ซี.ซี. เสียภาษีภาชนะละ ๑๐ สตางค์

๒. เครื่องดื่มที่บรรจุภาชนะซึ่งมีปริมาตรที่เกินกว่า ๔๔๐ ซี.ซี. ทุก ๒๐๐ ซี.ซี. หรือเศษของ ๒๐๐ ซี.ซี. เสียภาษีเพิ่มขึ้น ๑๐ สตางค์

ต่อมาปี พ.ศ.๒๕๐๔ มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย โดยพระราชบัญญัติภาษีเครื่องดื่ม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๐๔ โดยมีการปรับอัตราภาษีเครื่องดื่มเพิ่มขึ้น คือ

๑. เครื่องดื่มที่บรรจุภาชนะซึ่งมีปริมาตรไม่เกิน ๔๔๐ ซี.ซี. เสียภาษีภาชนะละ ๑๐ สตางค์

๒. เครื่องดื่มที่บรรจุภาชนะซึ่งมีปริมาตรที่เกินกว่า ๔๔๐ ซี.ซี. ทุก ๔๔๐ ซี.ซี. หรือเศษของ ๔๔๐ ซี.ซี. เสียภาษีเพิ่มขึ้นภาชนะละ ๑๐ สตางค์

ในปี พ.ศ.๒๕๐๕ ได้มีการปรับปรุงกฎหมายภาษีเครื่องดืม และตราเป็นพระราชบัญญัติ ภาษีเครื่องดืม พ.ศ.๒๕๐๕ ขึ้นใช้แทน ซึ่งกฎหมายที่ตราขึ้นใหม่มีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาภาษานาม หรือกำหนดภาษานามใหม่เพิ่มเติม อาทิ คำว่า “เครื่องดืม” “ผู้ผลิตเครื่องดืม” “แสดมภ์เครื่องดืม” “สิ่งพนักภาษนะ” เป็นต้น

ทั้งนี้ กฎหมายที่ตราขึ้นใหม่นอกจากจุดประสงค์เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมกับสมัย แล้วยังมีอีกจุดประสงค์หนึ่งที่เป็นจุดประสงค์หลัก คือ เพื่อเปิดโอกาสให้มีการผลิตสิ่งพนักภาษนะ (จุกจิบ) จดทะเบียนขึ้นภายในประเทศ ซึ่งเป็นการจัดเก็บภาษีเครื่องดืมโดยใช้จุกจิบจากผู้ผลิตจุกจิบ จดทะเบียนที่รัฐควบคุมการผลิตจุกจิบจากโรงงานจุกจิบเป็นครั้งแรก นอกจากนี้ กฎหมายยังกำหนดให้ กรมสรรพสามิต เป็นผู้ทำหรือจัดทำ หรือจัดหาแสดมภ์เครื่องดืมหรือสิ่งพนักภาษนะ (จุกจิบ) ของ ทางราชการ และให้ขายในราคาไม่เกินทุนบวกค่าภาษีเครื่องดืม (ไม่ได้มีการปรับเปลี่ยนอัตราภาษี ยังคงจัดเก็บภาษีในอัตราเดิมเช่นเดียวกับปี พ.ศ.๒๕๐๔) ต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๒๑ ได้มีการปรับเพิ่ม อัตราภาษี โดยใช้อัตราภาษีเครื่องดืมใหม่และมีการแยกอัตราภาษีเครื่องดืมที่ทำจากเครื่องขาย เครื่องดืมและเครื่องดืมประเภทโซดาออกมาเป็นการเฉพาะ ดังนี้

๑. เครื่องดืมยกเว้น โซดา ที่บรรจุภาษนะซึ่งมีปริมาตรไม่เกิน ๔๔๐ ซี.ซี. เสียภาษีภาษนะ ละสตางค์

๒. เครื่องดืมยกเว้น โซดา ที่บรรจุภาษนะซึ่งมีปริมาตรเกิน ๔๔๐ ซี.ซี. นอกจากเสียภาษี ตามภาษนะแล้ว (ภาษนะละ ๒๗ สตางค์) ให้เสียภาษีเพิ่มขึ้น ๒๗ สตางค์ ต่อทุก ๔๔๐ ซี.ซี. เศษของ ๔๔๐ ซี.ซี. ให้นับเป็น ๔๔๐ ซี.ซี.

๓. เครื่องดืมยกเว้น โซดา ที่ทำหรือบรรจุหรือได้จากเครื่องขายเครื่องดืม เสียภาษีใน ปริมาตร ๔๔๐ ซี.ซี. ต่อ ๒๗ สตางค์ เศษของ ๔๔๐ ซี.ซี. ให้นับเป็น ๔๔๐ ซี.ซี.

๔. น้ำโซดาที่บรรจุภาษนะซึ่งมีปริมาตรไม่เกิน ๔๔๐ ซี.ซี. เสียภาษีภาษนะละ ๗๗ สตางค์

๕. น้ำโซดาที่บรรจุภาษนะซึ่งมีปริมาตรเกิน ๔๔๐ ซี.ซี. นอกจากเสียภาษีตามข้อ๔ แล้ว (ภาษนะละ ๗๗ สตางค์) ให้เสียภาษีเพิ่มขึ้น ๗๗ สตางค์ ต่อทุก ๔๔๐ ซี.ซี. เศษของ ๔๔๐ ซี.ซี. ให้นับเป็น ๔๔๐ ซี.ซี.

๖. น้ำโซดาที่ทำหรือบรรจุหรือได้จากเครื่องขายเครื่องดืมเสียภาษีในปริมาตร ๔๔๐ ซี.ซี. ต่อ ๒๗ สตางค์ เศษของ ๔๔๐ ซี.ซี. ให้นับเป็น ๔๔๐ ซี.ซี.

การปรับปรุงอัตราภาษีในปี พ.ศ.๒๕๒๑ เป็นการจัดเก็บภาษีเครื่องดืมจากเครื่องขายเครื่องดืมและมีการแยกเครื่องดืมน้ำโซดาออกจากเครื่องดืมอื่นๆ เป็นการเฉพาะ เป็นครั้งแรกของการจัดเก็บภาษีเครื่องดืม

ประเทศไทยจัดเก็บภาษีเครื่องดืมในอัตราตามปริมาณเกือบ ๓๐ ปี (ตั้งแต่เริ่มมีการจัดเก็บภาษีเครื่องดืม พ.ศ.๒๔๙๕ - ๒๕๒๑) และได้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการจัดเก็บภาษีในปี พ.ศ.๒๕๒๑ จากอัตราตามปริมาณเพียงอย่างเดียว มาเป็นการจัดเก็บภาษีแบบ ๒ อัตรา คือ อัตราตามมูลค่าและอัตราตามปริมาณ โดยจัดเก็บในอัตราที่คิดเป็นเงินได้สูงกว่า และกำหนดให้ผู้ผลิตเครื่องดืมแจ้งราคาขาย ณ โรงงานผลิตเครื่องดืมภายใน ๗ วัน ทั้งนี้ กฎหมายกำหนดอัตราภาษีเครื่องดืม ตามตารางที่ ๒-๑ ดังนี้

ตารางที่ ๒-๑ อัตราภาษีเครื่องดืม ตาม พรก. แก้ไขเพิ่มเติมฯ พ.ศ.๒๕๒๑

รายการ	อัตราภาษี		
	ตามมูลค่า ร้อยละ	ตามปริมาณ	
		หน่วย	หน่วยละ (บาท)
(ก) เครื่องดืมที่บรรจุภาชนะและฉนิก ไว้มกเว้นน้ำโซดา			
(๑) บรรจุภาชนะซึ่งมีปริมาตรไม่เกิน ๔๔๐ ซี.ซี.	๒๐	ภาชนะ	๐.๔๕
(๒) บรรจุภาชนะซึ่งมีปริมาตรไม่เกิน ๔๔๐ ซี.ซี.	๒๐	ปริมาตร ๔๔๐ ซี.ซี. เศษของ ๔๔๐ ซี.ซี. ให้ นับเป็น ๔๔๐ ซี.ซี.	๐.๔๕
(ข) เครื่องดืมที่ทำหรือบรรจุหรือได้จาก เครื่องขายเครื่องดืม ยกเว้นน้ำโซดา	๒๐	ปริมาตร ๔๔๐ ซี.ซี. เศษของ ๔๔๐ ซี.ซี. ให้ นับเป็น ๔๔๐ ซี.ซี.	๐.๔๕

ตารางที่ ๒-๑ อัตราภาษีเครื่องดื่มน้ำ ตาม พรก. แก้ไขเพิ่มเติมฯ พ.ศ.๒๕๖๓ (ต่อ)

รายการ	อัตราภาษี		
	ตามมูลค่า ร้อยละ	ตามปริมาณ	
		หน่วย	หน่วยละ (บาท)
(ค) น้ำโซดาที่บรรจุภาชนะและผนึกไว้			
(๑) บรรจุภาชนะซึ่งมีปริมาตรไม่เกิน ๔๔๐ ซี.ซี.	๒๕	ภาชนะ	๐.๗๗
(๒) บรรจุภาชนะซึ่งมีปริมาตรไม่เกิน ๔๔๐ ซี.ซี.	๒๕	ปริมาตร ๔๔๐ ซี.ซี. เศษของ ๔๔๐ ซี.ซี. ให้ นับเป็น ๔๔๐ ซี.ซี.	๐.๗๗
(ง) น้ำโซดาที่ทำหรือบรรจุหรือได้จาก เครื่องขายเครื่องดื่มน้ำ	๒๕	ปริมาตร ๔๔๐ ซี.ซี. เศษของ ๔๔๐ ซี.ซี. ให้ นับเป็น ๔๔๐ ซี.ซี.	๐.๗๗

ที่มา : พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติเครื่องดื่มน้ำ พ.ศ.๒๕๖๓ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๖๓

ต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๖๗ มีการนำกฎหมายที่ใช้จัดเก็บภาษีจากสินค้าที่มีวิธีการจัดเก็บที่คล้ายคลึงกัน และกรมสรรพสามิตเป็นผู้จัดเก็บมารวบรวมไว้ด้วยกัน โดยตราเป็นพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๖๗ และพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๖๗ โดยยกเลิกพระราชบัญญัติภาษีเครื่องดื่มน้ำ พ.ศ.๒๕๐๘ เพื่อให้สะดวกต่อการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมและทันกับสถานการณ์ ทั้งนี้ พระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต เป็นกฎหมายที่กำหนดวิธีการบริหารจัดการเก็บภาษีสินค้า ส่วนพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต เป็นกฎหมายที่กำหนดให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีสรรพสามิตเสียภาษีตามอัตราที่ระบุไว้ในกฎหมาย ว่าด้วยพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต

ผลกระทบของสินค้าเครื่องดื่มต่อสุขภาพของผู้บริโภค

๑. ผลกระทบจากปริมาณน้ำตาลในสินค้าเครื่องดื่ม

ปัจจุบันจากพฤติกรรมผู้บริโภคที่อยู่ท่ามกลางแรงกระตุ้นทางการตลาดและเน้นความพึงพอใจของผู้บริโภค โดยเฉพาะสินค้าเครื่องดื่มที่มีแนวโน้มการเติมแต่งให้มีรสชาติเป็นที่พึงพอใจของผู้บริโภค จึงเป็นสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้มีแนวโน้มการบริโภคน้ำตาลมากขึ้น จากข้อมูลขององค์การอนามัยโลก แนะนำให้บริโภคปริมาณน้ำตาลวันละไม่เกิน ๖ ช้อนชา (หรือประมาณ ๒๔ กรัม) และจากการสำรวจของกรมอนามัยและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) พบว่าคนไทยบริโภคน้ำตาลมากถึงวันละ ๒๕ ช้อนชา เกินกว่าปริมาณแนะนำถึง ๔ เท่า และในรอบ ๕ ปีที่ผ่านมา พบเด็กไทยอายุต่ำกว่า ๑๕ ปี ป่วยเป็นโรคเบาหวานเพิ่มขึ้นถึง ๖ เท่า ขณะเดียวกันยังพบว่า มีคนไทยถึง ๑๗ ล้านคน ดื่มน้ำอัดลมทุกวัน

ตารางที่ ๒-๒ : การบริโภคน้ำตาลไม่ควรเกิน (ต่อวัน)

กลุ่มอายุ	ปริมาณพลังงานที่ใช้ (kcal : วัน)	ปริมาณน้ำตาลที่เหมาะสม (ช้อนชา : วัน)
เด็กอายุ ๖- ๑๓ ปี	๑,๖๐๐	๔
หญิงวัยทำงาน ๒๕ - ๖๐ ปี	๑,๖๐๐	๔
ผู้สูงอายุ ๖๐ ปี	๑,๖๐๐	๔
วัยรุ่นหญิง - ชาย ๑๔ - ๒๕ ปี	๒,๐๐๐	๖
ชายวัยทำงาน ๒๕ - ๖๐ ปี	๒,๐๐๐	๖
หญิง-ชายที่ใช้พลังงานมาก	๒,๔๐๐	๘
เกษตรกร ผู้ใช้แรงงาน นักกีฬา		

ที่มา : เอกสารเผยแพร่เครือข่าย เด็กไทยไม่กินหวาน

การบริโภคน้ำตาลที่มากเกินไปจะส่งผลเสียต่อสุขภาพ โดยปัญหาสุขภาพอย่างแรกที่จะเกิดขึ้นคือ ปัญหาฟันผุ ทั้งนี้ เพราะน้ำตาลจะเป็นอาหารอย่างดีของแบคทีเรียในปาก โดยแบคทีเรียจะนำน้ำตาลไปใช้เปลี่ยนเป็นกรดเล็กน้อย ซึ่งเป็นสาเหตุของการทำลายเคลือบฟัน ทำให้ฟันกร่อนเร็วขึ้นแล้วส่งผลทำให้เกิดฟันผุ

นอกจากนี้ การกินน้ำปริมาณมาก เมื่อเข้าสู่ร่างกายจะถูกเปลี่ยนให้กลายเป็นไขมันสะสมอยู่ตามเนื้อเยื่อไขมัน ผนังหลอดเลือด และส่วนต่างๆ ของร่างกาย ซึ่งการสะสมของไขมันนี้จะทำให้ร่างกายขยายขนาดขึ้น ทำให้เกิดโรคอ้วนซึ่งจะนำไปสู่โรคร้ายแรงต่างๆ เช่น โรคเบาหวานประเภท ๒ (เกิดจากการดื้อต่ออินซูลิน) โรคหัวใจและหลอดเลือดตีบ โรคไขข้อเสื่อม และโรคอื่นๆ ตามมาอีกมาก โรคเหล่านี้ล้วนแต่เป็นโรคเรื้อรังที่ต้องมีการรักษาอย่างต่อเนื่อง ใช้เวลาในการรักษานาน มีค่าใช้จ่ายในการรักษาที่สูง

ตารางที่ ๒-๓ : ปริมาณน้ำตาลในเครื่องดื่มชนิดต่างๆ

ชนิดเครื่องดื่ม	ปริมาณน้ำตาล (ช้อนชา)
น้ำส้มคั้นสดไม่เติมน้ำตาล ๑ แก้ว	๖
กาแฟสดเย็น ๑ แก้ว	๗
น้ำอัดลม ๑ แก้ว	๖
นมเปรี้ยว ๑ ขวด (ขนาดเล็ก)	๓.๕
เครื่องดื่มชูกำลัง ๑ ขวด	๖
ชาเขียวพร้อมดื่ม	๑๒
เครื่องดื่มผสมเฮลตี้รสส้ม	๑๐

ที่มา : www.lovefitt.com/healthy-fact

เมื่อพิจารณาถึงปริมาณน้ำตาลในเครื่องดื่มชนิดต่างๆ ที่จำหน่ายในปัจจุบัน พบว่า เครื่องดื่ม ส่วนใหญ่ในหนึ่งหน่วยบริโภค มีปริมาณน้ำตาลที่ผสมในเครื่องดื่ม เท่ากับหรือสูงกว่า ปริมาณน้ำตาลที่องค์การอนามัยโลกแนะนำให้บริโภคต่อวัน

ตารางที่ ๒-๔ : แนวโน้มภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วนในประเทศไทย

หน่วย : ร้อยละ

	ปี 2534	ปี 2540	ปี 2547	ปี 2552
ภาวะน้ำหนักเกิน	18.2	24.1	28.1	36.5
โรคอ้วน	3.5	5.8	6.9	9.0

หมายเหตุ : วัดโดย Body Mass Index จากชายไทยอายุ ๑๘ ปี ขึ้นไป

ปัจจุบันภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วนนับเป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญของประเทศไทย เนื่องจากอัตราของผู้ที่มีภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ซึ่งภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วนเป็นปัจจัยเสี่ยงหลักในการนำไปสู่การเกิดโรคเรื้อรังต่างๆ เช่น โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง ไขมันในเลือดสูง โรคหัวใจและหลอดเลือด และโรคมะเร็ง เป็นต้น^{๓,๔} จากนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ทำให้รัฐบาลมีภาระในการจัดสรรงบประมาณจำนวนมากเพื่อดูแลสุขภาพประชาชน นอกจากนี้องค์การอนามัยโลกยังตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าวรวมถึงเสนอแนะแนวทางในการควบคุมและการลดปัญหาภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วนด้วยวิธีมาตรการทางด้านภาษี เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรบริโภคอาหารที่ไม่เหมาะสมของประชาชนในสังคม

๓. Renehan AG, Tyson M, Egger M, Heller RF, Zwahlen M, Body-mass index and incidence of cancer. A systematic review and meta-analysis of prospective observational studies. Lancet 2008; 371(9612):569-78.

๔. Dudina A, Cooney MT, Bacquer DD, Backer GD, Ducimetiere P, Jousilahti P, et al. Relationships between body mass index, cardiovascular mortality, and risk factors: a report from the SCORE investigators. Eur J Cardiovasc Prev Rehabil 2011;18(5):731-42

๒. ผลกระทบจากปริมาณคาเฟอีนในสินค้าเครื่องดื่ม

สินค้าเครื่องดื่ม ซึ่งเป็นที่นิยมในปัจจุบันหลายประเภท มีสารคาเฟอีนเป็นส่วนใหญ่โดยเครื่องดื่มบางประเภท เช่น กาแฟ หรือชาเขียว ได้เป็นส่วนหนึ่งในวัฒนธรรมการบริโภคของผู้บริโภคบางกลุ่มในปัจจุบัน นอกจากกาแฟหรือชาเขียวที่นิยมดื่มบริโภคแล้ว ในเครื่องดื่มหลายชนิดยังมีคาเฟอีนเป็นส่วนผสมอยู่

ตารางที่ ๒-๕: ปริมาณคาเฟอีนในเครื่องดื่ม

ประเภทเครื่องดื่ม	ปริมาณเครื่องดื่ม (๑ ออนซ์ = ๓๐ มิลลิลิตร)	ปริมาณคาเฟอีน (มิลลิกรัม)
กาแฟเอสเปรสโซ	๑.๕ - ๒	๑๐๐
กาแฟดื่มน้ำ	๘	๘๐ - ๑๓๕
กาแฟสำเร็จรูปพร้อมชงดื่ม	๘	๖๕ - ๑๐๐
กาแฟพร้อมคาเฟอีน	๘	๒ - ๔
ชาสำเร็จรูปพร้อมชงดื่ม	๘	๓๐
ชาเขียว	๘	๒๐
ชาขาว	๘	๑๕
ชาชงจากใบชา	๘	๕๐
Coca Cola	๑๒	๔๕.๖
Pepsi Cola	๑๒	๓๗.๒
นมรสช็อกโกแลต	๘	๘
โกโก้หรือช็อกโกแลตร้อน	๘	๕
เครื่องดื่มชูกำลัง	๘.๒	๘๐

ที่มา : คาเฟอีนในอาหารและเครื่องดื่ม นิตยสารหมอชาวบ้าน เล่มที่ ๓๒๕ เดือน พฤษภาคม ๒๕๔๕

คาเฟอีนเป็นสารเคมีในกลุ่มแซนทีนส์ (Xanthines) ซึ่งนอกจากคาเฟอีนแล้วยังมีสารอีกสองตัว คือ ทีโอฟีลลีน (Theophylline) ซึ่งเป็นยาที่นิยมใช้กันมากในโรคหอบหืด และใช้กระตุ้นการหายใจในทารกแรกเกิดที่หยุดหายใจ และทีโอฟีลลีน (Theophylline) ซึ่งไม่ใช่ในทางการแพทย์แล้ว ลักษณะเด่นของสารกลุ่มนี้ คือ มีฤทธิ์กระตุ้นการทำงานของสมอง ขยายหลอดลมและยังสามารถขับปัสสาวะได้อีกด้วย

คาเฟอีน มีลักษณะเป็นผงสีขาว มีรสขม มีน้ำหนักโมเลกุลค่อนข้างน้อย ละลายน้ำได้ดี ในตัวทำละลายอินทรีย์ละลายได้พอสมควรในน้ำ โดยเฉพาะน้ำร้อนจะสามารถละลายได้ถึง ๒๐ – ๓๐ มิลลิกรัม ต่อมิลลิลิตร น้ำกาแฟประกอบด้วย คาเฟอีนประมาณร้อยละ ๑.๕ – ๒.๕ นอกจากนั้นเป็นไขมันและสารอินทรีย์ กาแฟ ๑ ถ้วย มีคาเฟอีนประมาณ ๐.๑๐ – ๐.๑๕ กรัม มีไนโอซิน ๑ มิลลิกรัม และมีไทอามีนและไลโบเฟวินเล็กน้อย

คาเฟอีนถูกดูดซึมได้ดีจากทุกส่วนของทางเดินอาหาร โดยเฉพาะลำไส้เล็กเป็นส่วนที่มีการดูดซึมมากที่สุด เพราะมีพื้นที่การดูดซึมมาก คาเฟอีนถูกซึมเข้าสู่กระแสเลือดภายในร่างกายเราไม่เกิน ๑ ชั่วโมง แต่ถ้าได้รับคาเฟอีนเข้าไปขณะท้องว่างหรือกำลังหิว จะถูกดูดซึมเข้าไปในกระแสเลือดภายใน ๓๐ นาที เพราะเหตุนี้ จึงทำให้รู้สึกกระปรี้กระเปร่าขึ้นมาทันทีหลังจากได้รับคาเฟอีนเข้าไป คาเฟอีนจะกระจายไปยังสมอง หัวใจ ตับและไตอย่างรวดเร็ว นอกจากนั้น ยังกระจายไปทุกส่วนของร่างกาย คาเฟอีนถูกเผาผลาญที่ตับและถูกขับออกทางปัสสาวะ

คาเฟอีนมีฤทธิ์ในร่างกายประมาณ ๓ – ๖ ชั่วโมง และปกติจะไม่มีผลสะสมในร่างกาย ยกเว้น ผู้ที่มีการทำงานของตับลดลง ความสามารถในการกำจัดคาเฟอีนจะลดลงด้วย เมื่อได้รับยาหรือสารการกำจัดคาเฟอีน เช่น ยาคุมกำเนิดที่มี Estradiol แอลกอฮอล์อาจทำให้คาเฟอีนสะสมในร่างกายจนเกิดผลที่ไม่พึงประสงค์ได้หากบริโภคมากเกินไป เช่น มือสั่น มึนงง ปวดศีรษะ เป็นต้น

คาเฟอีนในขนาดต่ำ ๕๐ – ๒๐๐ มิลลิกรัม จะกระตุ้นระบบประสาทส่วนกลางทำให้ไม่ง่วง ตื่นตัว กระปรี้กระเปร่า สดชื่น มีเรี่ยวแรง หายจากอาการอ่อนเพลีย หากได้รับในขนาดสูง ๒๕๐ – ๓๕๐ มิลลิกรัม (๒ – ๓ ถ้วย) จะมีอาการกระสับกระส่าย มึนงง คลื่นไส้ ปวดศีรษะ กล้ามเนื้อตึงตัว นอนไม่หลับและหัวใจเต้นเร็วหรือผิดปกติหวัหะ ถ้าได้รับในขนาดสูงเกิน ๓๕๐ มิลลิกรัม (๓ ถ้วย) นอกจากอาการดังที่กล่าวแล้วข้างต้น จะมีอาการกระสับกระส่าย ตื่นเต้น ตกใจง่าย ความคิดสับสน พุดจาวกวน วิงเวียน ท้องเดิน อาเจียน หน้าแดง หายใจขัด และชักได้ คาเฟอีนมีค่า LD_{๕๐} (ขนาดยาที่มีรายงานว่า จำนวนประชากรที่ได้รับยาเข้าไปถึงตายได้ ๕๐%) อยู่ที่ประมาณ ๑๐ กรัม ถ้าปริมาณคาเฟอีนในกาแฟแต่ละถ้วยอยู่ที่ประมาณ ๕๐ – ๒๐๐ มิลลิกรัม การดื่มกาแฟในขนาด ๕๐ – ๒๐๐ ถ้วย อาจทำให้ตายได้ ความไวต่อฤทธิ์คาเฟอีนในแต่ละบุคคลจะแตกต่างกัน โดยทั่วไปแล้ว ผู้ที่ได้รับเป็นประจำและต่อเนื่อง ร่างกายก็จะทนต่อฤทธิ์คาเฟอีนได้ สำหรับบุคคลทั่วไปคาเฟอีนในขนาด ๒๐๐ – ๓๐๐ มิลลิกรัมต่อวัน ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพร่างกาย หากได้รับในขนาดสูงเกิน ๓๐๐ มิลลิกรัมต่อวัน ก็มีโอกาสดังกล่าวต่อโรคหัวใจล้มเหลว หัวใจวายหรือเป็นโรคเกี่ยวกับหัวใจได้ โดยผลการวิจัยบอกว่า เสี่ยงในอัตรา ๒.๘ เท่าของคนที่ไม่ดื่มกาแฟ ยังพบว่า คาเฟอีนในปริมาณสูง ๓๐๐ มิลลิกรัมต่อวัน (๒ – ๓ ถ้วยต่อวัน) จะไป

ขัดขวางการดูดซึมของแคลเซียมและเป็นตัวเร่งอัตราการสูญเสียแร่ธาตุจากกระดูกได้ ดังนั้น จึงมีความเสี่ยงที่จะเกิดโรคกระดูกพรุน จะเห็นได้ว่า หากร่างกายได้รับในปริมาณมากเกินไป คาเฟอีนจะมีผลเสียต่อร่างกายได้ คาเฟอีนจัดเป็นสารเสพติด ถ้าใช้คาเฟอีนอย่างต่อเนื่องไประยะหนึ่ง แล้วหยุดทันที จะมีอาการขาดยาเกิดขึ้น ความดันโลหิตลดต่ำลงทำให้มีอาการปวดศีรษะ ๑ – ๕ วัน (แต่บรรเทาอาการได้โดยรับประทานยาแก้ปวดหรือดื่มกาแฟ) นอกจากนั้น อาการขาดยาที่มีพบได้แก่ หงุดหงิดไม่สามารถทำงานได้ ตกใจง่าย กระสับกระส่าย และรู้สึกง่วงนอน ในร่างกายที่รุนแรงอาจมีอาการคลื่นไส้และอาเจียน การติดคาเฟอีนไม่จัดเป็นยาเสพติดตามเกณฑ์ PSM – IV ของสมาคมจิตแพทย์ศาสตร์แห่งประเทศไทย และนิยมเรียกพฤติกรรมบริโภคคาเฟอีนว่า บริโภคจนเป็นนิสัยหรือติดมากกว่าการดื่มเครื่องดื่มที่มีคาเฟอีนติดต่อกันนานๆ ในขนาดสูงกว่าวันละ ๓๕๐ มิลลิกรัม อาจทำให้เกิดการติดคาเฟอีนขนาดดังกล่าวเทียบเท่ากับกาแฟ ๔ – ๕ ถ้วย กาแฟกระป๋องพร้อมดื่ม ๒ – ๔ กระป๋อง ชา ๑๐ ถ้วย เครื่องดื่มชูกำลัง ๗ ขวด หรือน้ำอัดลมประเภทโคล่า ๘ – ๙ กระป๋อง ถ้าดื่มจนติดเป็นนิสัยและไม่ได้รับคาเฟอีน จะเกิดอาการปวดศีรษะภายใน ๖ ชั่วโมง ตามมาด้วยการอ่อนเพลีย น้ำมูกไหล เหงื่อออกมาก ปวดกล้ามเนื้อ วิดกกังวล กระวนกระวาย อาการเหล่านี้จะคงอยู่ไม่ต่ำกว่า ๗๒ ชั่วโมง

องค์ประกอบที่ทำให้ติดคาเฟอีน คือ ปริมาณของคาเฟอีนที่ได้รับต่อวัน ระยะเวลาการบริโภค ผลที่พึงประสงค์ที่เกิดจากคาเฟอีน สภาวะแวดล้อมและสังคม ทัศนคติของผลิตภัณฑ์ที่บริโภค พฤติกรรมในการรับรองแขกทางสังคม สภาวะทางเศรษฐกิจและแรงจูงใจพื้นฐานความรู้ของประชาชน จะเห็นได้ว่า คาเฟอีนมีผลต่อร่างกายมากมาย ซึ่งให้ทั้งประโยชน์และโทษกับร่างกาย ถ้าหากเราดื่มในปริมาณที่เหมาะสม ก็ก่อให้เกิดประโยชน์กับร่างกายได้ แต่ในทางตรงกันข้าม หากดื่มในปริมาณที่มากเกินไป ก็ก่อให้เกิดโทษได้เช่นกัน

การเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและบริบทของภาษีสรรพสามิต

การเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของสมาชิกอาเซียนทั้ง ๑๐ ประเทศ ซึ่งมีกำหนดการ ในวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๘ การปรับตัวเข้าสู่มาตรฐานเดียวกันโดยเฉพาะมาตรฐานทางด้านภาษี จะเป็นสิ่งที่ทำให้การเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนประสบความสำเร็จและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ภาษีสรรพสามิตแสดงถึงยุทธศาสตร์และพัฒนาการทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันของ ๑๐ ประเทศสมาชิกอาเซียน ซึ่งรวมถึงขอบเขตที่แตกต่างกันของสินค้าและบริการที่ต้องเสียภาษีสรรพสามิต ประเทศสมาชิกอาเซียน ๑๐ ประเทศ ออกแบบระบบภาษีสรรพสามิตเพื่อตอบสนองนโยบายภายในประเทศ ซึ่งทำให้มีประเด็นหลากหลายสำหรับผู้กำหนดนโยบาย เนื่องจากประเทศสมาชิกอาเซียนมีความร่วมมือเพิ่มมากขึ้น ในการพัฒนาความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ

ทำให้เข้าใกล้ความร่วมมือเป็นหนึ่งเดียวทางด้านเศรษฐกิจ หรือ “ตลาดและฐานการผลิตเดียว” ของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asean Economic Community : AEC) ภายในสิ้นปี พ.ศ.๒๕๕๘ ปัจจุบัน จึงเริ่มมุ่งเน้นความแตกต่างของนโยบายภาษี และการบริหารจัดการระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน โดยพิมพ์เขียวประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC Blueprint) มีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้การค้าขายในภูมิภาคมีมาตรฐานเดียวกัน และหากเป็นไปได้ จะทำให้มีความสอดคล้องกัน ดังนั้น จึงต้องสร้างความมั่นคงในสิ่งที่เหมือนกันและนำเสนอมาตรฐานใหม่ ซึ่งสามารถส่งเสริมบรรยากาศการลงทุนและการค้าของสินค้าสรรพสามิตในอาเซียน

สิ่งสำคัญ คือ การกำหนดนิยามคำว่า “ภาษีสรรพสามิต” เนื่องจากนิยามคำนี้ไม่ได้ใช้ในประชาคมอาเซียนทุกประเทศ นอกเหนือจากความจริงที่ว่าทุกประเทศมีการเก็บภาษีในลักษณะเดียวกับภาษีสรรพสามิต ดังนั้น คำว่า “สรรพสามิต” จะเกี่ยวข้องกับภาษีทางอ้อม (Indirect Tax) ซึ่งจะจัดเก็บกับสินค้าบางชนิด (และบริการ) ซึ่งคือสินค้าที่เป็น “สินค้าฟุ่มเฟือย” หรือ “สินค้าเพื่อการบริโภค” ภาษีสรรพสามิตเป็นภาษีที่เหมือนกันในอาเซียน เป็นส่วนประกอบสำคัญในระบบภาษีของประเทศสมาชิกทุกประเทศ แนวทางนี้เป็นแนวทางที่สอดคล้องกับการแบ่งประเภท “ภาษีสรรพสามิต” โดย The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) ซึ่งให้ความหมายภาษีสรรพสามิต ดังนี้

“การจัดเก็บภาษีสินค้าบางชนิด หรือสินค้าที่ไม่หลากหลาย โดยมีภาระภาษีในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งระหว่างการผลิตและการขนส่ง มักจะประเมินโดยน้ำหนัก ความแรงและจำนวนของสินค้า แต่บางครั้งใช้ราคาในการอ้างอิง”

ภาษีสรรพสามิตไม่ใช่ภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) หรือภาษีการค้า (Sales Tax) วัตถุประสงค์เดียวของภาษีมูลค่าเพิ่มหรือภาษีการค้า คือ การเพิ่มรายได้ของรัฐบาลจากการบริโภคสินค้าและบริการในประเทศ ภาษีสรรพสามิตมักจะไม่ได้จัดเก็บภาษีแทนภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีการค้า แต่จะจัดเก็บภาษีเพิ่มจากภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีการค้า ดังนั้น ประเทศสมาชิกอาเซียนทุกประเทศไม่จำเป็นต้องใช้คำว่า “ภาษีสรรพสามิต” ในระบบภาษีภายในประเทศ และภาษีสรรพสามิตก็สามารถอยู่ภายใต้ชื่อภาษีอื่นได้ กำจำกัดความภาษีสรรพสามิต สำหรับประเทศสมาชิก เช่น ประเทศเวียดนามจัดเก็บ “ภาษีการขายพิเศษ (Special Consumption Tax)” ประเทศอินโดนีเซียจัดเก็บ “ภาษีฟุ่มเฟือย (Luxury Sales Tax)” หรือ ประเทศไทยจัดเก็บ “ภาษีสุรา” สำหรับเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์และ “ภาษียาสูบ” สำหรับสินค้ายาสูบ ซึ่งบริหารจัดการภายใต้ภาษีสรรพสามิต ดูแลโดยกรมสรรพสามิต สังกัดกระทรวงการคลัง นอกจากนี้ ประเทศสมาชิกอาเซียนหลายประเทศดำเนินการปฏิรูปภาษีดังกล่าวและใช้คำว่า “ภาษีสรรพสามิต” ในการแก้ไขกฎหมายครั้งล่าสุด

ความแตกต่างของสินค้า (และบริการ) ซึ่งต้องเสียภาษีสรรพสามิต ดังแสดงในตารางที่ ๒-๖ แสดงว่า

๑. มีสินค้าเพียง ๕ ชนิด ซึ่งมีการจัดเก็บภาษีสรรพสามิต (หรือภาษีอื่นที่เทียบเท่า) ในประเทศสมาชิกอาเซียน ได้แก่ รถยนต์โดยสาร เบียร์ ไวน์ สุรากลั่น และยาสูบบรรจุกล่อง (บุหรีและบุหรีซิการ์)

๒. สินค้าอื่นๆ อีก ๗ ชนิด และบริการ ๑ อย่าง พบว่า มีการจัดเก็บภาษีในประเทศสมาชิกอาเซียนส่วนใหญ่ ในขณะที่

๑. สินค้าและบริการอื่นๆ อีก ๕ ชนิด มีการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตในอย่างน้อยหนึ่งประเทศสมาชิกอาเซียน

ตารางที่ ๒-๖ : ขอบเขตภาษีสรรพสามิตในอาเซียน

ทุกประเทศ	ประเทศส่วนใหญ่	อย่างน้อยหนึ่งประเทศ
เบียร์	แก๊สโซลีน	เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์
ไวน์	ดีเซล	ยาสูบผสมกานพลู
สุรากลั่น	คีโรซีน	LPG / CNG
บุหรี	ผลิตภัณฑ์ยาสูบ	เอธานอล
บุหรีซิการ์	รถกระบะ	สินค้าฟุ่มเฟือย
รถยนต์โดยสาร	รถบัส	เครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน
	รถจักรยานยนต์	สินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
	ไนท์คลับ	การพนัน
		สนามกอล์ฟ

ที่มา : International Tax & Investment Center

แนวทางการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตในเรื่องฐานภาษีระหว่างประเทศสมาชิก ตามที่แสดงในตารางที่ ๒-๗ รวมถึง

๑. จัดเก็บตามมูลค่าหรือ Ad Valorem
๒. จัดเก็บตามปริมาณหรือ Unitary หรือ Specific หรือ Volumetric
๓. จัดเก็บแบบผสมระหว่างจัดเก็บตามมูลค่าและจัดเก็บตามปริมาณ
๔. ในกรณีประเทศไทย การจัดเก็บระบบผสมระหว่างการจัดเก็บตามมูลค่า และการจัดเก็บตามปริมาณ โดยผู้เสียภาษีจะถูกคำนวณทั้งสองระบบภาษี และจะจ่ายภาษีในระบบที่ภาษีสูงกว่า

ตารางที่ ๒-๗ : ฐานภาษีสรรพสามิตในอาเซียน

จัดเก็บตามปริมาณ	จัดเก็บตามมูลค่า	จัดเก็บระบบผสม
บรูไน	กัมพูชา	มาเลเซีย
อินโดนีเซีย	ลาว	ฟิลิปปินส์ (สุรา)
ฟิลิปปินส์ (เบียร์ ไวน์ บุหรี่ น้ำมัน)	เมียนมาร์	ไทย
สิงคโปร์	เวียดนาม	

ที่มา : International Tax & Investment Center

แนวทางด้านฐานภาษี ซึ่งแตกต่างระหว่างระบบภาษีสรรพสามิตของประเทศสมาชิกแต่ละประเทศ

๑. การจัดเก็บตามมูลค่า (Ad Valorem Excise System) : ฐานภาษีที่ใช้คำนวณมีทั้งราคาขายหน้าโรงงาน (Ex – Factory Selling Price) (หรือ CIF + อกรขาเข้า สำหรับสินค้านำเข้า) เป็นฐานภาษีที่พบเห็นมากที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม มีความแตกต่างระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน ตัวอย่างเช่น ประเทศไทยคำนวณภาษีสรรพสามิตและภาษีท้องถิ่นด้วยระบบภาษีรวมใน โดยใช้ราคาขายหน้าโรงงาน (หรือ CIF + อกรขาเข้า + ภาษีสรรพสามิต + ภาษีท้องถิ่น สำหรับสินค้านำเข้า) ประเทศกัมพูชาใช้ ๖๕ % ของราคาขายในใบแจ้งราคาสินค้าและเมียนมาร์ใช้มูลค่าในใบเสร็จ

๒. การจัดเก็บตามปริมาณ (Specific Rate Excise System) ปริมาณที่ใช้คำนวณภาษีมีทั้งต่อลิตร (สำหรับของเหลว เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์) ต่อลิตรแห่งแอลกอฮอล์บริสุทธิ์ (LPA) (สำหรับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์) ต่อมวนสำหรับบุหรี่ หรือต่อกิโลกรัมสำหรับบุหรี่และผลิตภัณฑ์ยาสูบ

การตีความโดยทั่วไปของ “ราคาขายหน้าโรงงาน” มีการตีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ ตารางที่ ๒-๘ สรุปความแตกต่างในการตีความหมายคำว่า ราคาขายหน้าโรงงาน

ตารางที่ ๒-๘ : ความหมายคำว่า “ราคาขายหน้าโรงงาน” ในอาเซียน

ประเทศ	ความหมายคำว่า “ราคาขายหน้าโรงงาน”
กัมพูชา	ราคาขายหน้าโรงงานตามที่บันทึกไว้ในใบแจ้งราคาสินค้า
ลาว	ราคาขายในสถานที่ผลิตโดยไม่รวมภาษีสรรพสามิต
มาเลเซีย	ราคาซึ่งผู้ซื้อจะจ่ายเมื่อซื้อสินค้าในตลอดขณะที่ต้องเสียภาษี แต่ไม่รวมภาษีสรรพสามิต ต้นทุน ค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม ค่าขนส่งและจัดเก็บ โดยจัดเก็บทันทีหลังขนออกจากสถานที่ผลิต
เมียนมาร์	ใบเสร็จจากการขายของผู้ผลิต
ไทย	ไม่นิยาม (มักกำหนดโดยกรมสรรพสามิต)
เวียดนาม	ราคาขายที่กำหนดโดยผู้ผลิต (นอกจากบริษัทนำเข้าส่งออก จะต้อง > ๑๐ % ของส่วนต่าง)

ที่มา : International Tax & Investment Center

การนิยาม “อัตราภาษีสรรพสามิต” มีความแตกต่างกัน เช่น

ประเทศไทย มีอัตราภาษีสรรพสามิตแบบ “รวมใน” ซึ่งภาษีสรรพสามิต (และภาษีท้องถิ่น) จะคำนวณกับมูลค่าของ “ราคาขายหน้าโรงงาน” หรือมูลค่าของสินค้านำเข้าตามความเหมาะสม นอกจากนี้บางกรณีกรมสรรพสามิตจะกำหนดราคาขายหน้าโรงงานสำหรับสินค้าที่ผลิตภายในประเทศ

กัมพูชา ผู้มีหน้าที่เสียภาษีสรรพสามิตสามารถใช้ ๖๕ % “ราคาขายหน้าโรงงาน” ซึ่งถูกบันทึกในใบแจ้งราคาสินค้าแทนราคาที่ถูกต้องจริง

ฟิลิปปินส์ ในกรณีสินค้าใหม่ซึ่งต้องมีการประเมิน “ราคาขายปลีกสุทธิ (Net Retail Price)” ที่ผู้มีหน้าที่เสียภาษีแจ้งราคา จำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับราคาขายปลีก ซึ่งจะเปรียบเทียบกับซูเปอร์มาร์เก็ตขนาดใหญ่ในกรุงมะนิลา

สำหรับภาษีสรรพสามิตการบริการนั้น ยังมีการจัดเก็บภาษีเพียงไม่กี่ประเทศ การดำเนินงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี พ.ศ.๒๕๕๘ จะส่งผลกระทบต่อภาษีสรรพสามิตในด้านการบริการ โดยฐานภาษีสำหรับการบริการมีความแตกต่างกันดังแสดงในตารางที่ ๒-๙

ตารางที่ ๒-๕ :ฐานภาษีสรรพสามิตสำหรับการบริการในอาเซียน

ประเทศ	ฐานภาษีสรรพสามิตสำหรับการบริการ
กัมพูชา	ราคาในใบแจ้งราคาสินค้า
ลาว	ต้นทุนในการบริการหักลบภาษีสรรพสามิต
เมียนมาร์	ใบเสร็จทั้งหมดของผู้ให้บริการ
ไทย	สนามกอล์ฟ : ค่าสมาชิก และค่ากรีนฟี (Green Fees) ไนต์คลับ : รายรับของสถานบริการ สนามม้า : ค่าผ่านประตู และรางวัลจากการพนันแข่งม้า

ที่มา : International Tax & Investment Center

ดังนั้น ในบริบทของการปฏิรูปภาษีสรรพสามิตของสมาชิกอาเซียน ๑๐ ประเทศ มีปัจจัยที่ต้องปรับปรุงเพื่อนำไปสู่การปฏิรูปภาษีสรรพสามิตของภูมิภาคที่เอื้อต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ดังนี้

๑. การปรับปรุงคำนิยามที่เกี่ยวข้องกับภาษีสรรพสามิต โดยเฉพาะการอธิบายสินค้าที่ต้องเสียภาษีสรรพสามิตให้มีหลักการที่สอดคล้องกันเป็นมาตรฐานเดียวกัน
๒. ความสอดคล้องของนโยบายภาษีสรรพสามิตกับกฎหมายการค้าระหว่างประเทศ รวมทั้งโครงสร้างภาษีบางสินค้าและบริการที่จัดเก็บภาษีสรรพสามิต
 ๑. การกำหนดหน่วย ในการจัดเก็บภาษีตามปริมาณสำหรับสินค้าที่เสียภาษีสรรพสามิตให้มีมาตรฐานเดียวกัน
 ๔. การกำหนดฐานภาษี ในการจัดเก็บภาษีตามมูลค่าสำหรับสินค้าและบริการที่เสียภาษีสรรพสามิตให้มีมาตรฐานเดียวกัน
 ๕. การบริหารจัดการระบบภาษีสรรพสามิต ควรมีมาตรฐานเดียวกัน

โครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มของต่างประเทศ

๑. ภาษีสรรพสามิตของประเทศอื่นนอกกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน

การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มของประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะจากยุโรปและสหรัฐอเมริกา ส่วนใหญ่ ใช้เหตุผลด้านสุขภาพเป็นหลักการในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม โดยกำหนดเป้าหมายไปที่เครื่องดื่มอัดลมที่ทำให้เกิดโรคอ้วนซึ่งเกิดจากการบริโภคน้ำตาลจากเครื่องดื่มที่มีรสหวาน

ตาราง ๒-๑๐ : การจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มของประเทศอื่นนอกกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน

ประเทศ	แนวทางการจัดเก็บ	อัตราภาษี	
		ตามมูลค่า	ตามปริมาณ
ฟินแลนด์	น้ำอัดลมและน้ำผลไม้		๐.๑๑ ยูโร/ลิตร
เบลเยียม	เครื่องดื่มที่เติมน้ำตาลหรือสารทดแทนความหวาน		๓.๗๑๘๔ ยูโร/๑๐๐ ลิตร
นอร์เวย์	เครื่องดื่มที่เติมน้ำตาลหรือสารทดแทนความหวาน		๒.๘๕ โครน หรือ ๕๐ เซนต์/ลิตร
เดนมาร์ก	เครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของน้ำตาล -น้ำตาล > ๐.๕g/๑๐๐ml -น้ำตาล < ๐.๕g/๑๐๐ml		๑.๕๘ D/ลิตร ๐.๕๗ D/ลิตร
ฝรั่งเศส (๒๕๕๕)	น้ำอัดลมที่เติมน้ำตาล และสารทดแทนความหวาน		๗.๑๖ ยูโร/๑๐๐ ลิตร
ลัตเวีย	เครื่องดื่มที่เติมน้ำตาลหรือสารทดแทนความหวาน		๕.๘๐ ดอลลาร์/ ๑๐๐ ลิตร
ชามัว	เครื่องดื่ม		๐.๔๐ ทาลา หรือ ๑๗ เซนต์/ลิตร
แคนาดา	น้ำอัดลมที่มีส่วนผสมของน้ำผลไม้ น้อยกว่าร้อยละ ๒๕	ร้อยละ ๕ - ๑๕ (ขึ้นอยู่กับท้องถิ่น)	
เม็กซิโก (๒๕๕๖)	เครื่องดื่มน้ำอัดลม		๑ เปโซหรือ ๒.๔๕ บาท/ลิตร
อียิปต์	น้ำอัดลม	ร้อยละ ๒๕	
สหรัฐอเมริกา	เก็บเฉพาะในระดับรัฐเช่น		
เวสต์เวอร์จิเนีย	เครื่องดื่ม		๑ เซนต์/๐.๕ ลิตร
อาร์แคนซัส	เครื่องดื่ม		๒๑ เซนต์/แกลลอน

ที่มา : Jamie F Chriquia. A typology of beverage taxation. Journal of Public Health Policy. Illinois.

Institute for Health Research and Policy

ดังจะเห็นได้ว่า การกำหนดมาตรการภาษีเครื่องดืมของประเทศส่วนใหญ่มุ่งไปในเรื่อง การลดน้ำหนักและผลกระทบต่อสุขภาพของผู้บริโภค โดยกำหนดเป้าหมายส่วนใหญ่ไปยังเครื่องดืม ประเภทเครื่องดืมอัดลมที่ทำให้เกิดโรคอ้วนจากการบริโภคน้ำตาล

๒. ภาษีสรรพสามิตเครื่องดืมของประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียน

ในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนมีการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดืม จำนวน ๔ ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และไทย

ตารางที่ ๒-๑๑: อัตราภาษีสรรพสามิตเครื่องดืมของกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน

ประเทศ	แนวทางการจัดเก็บ	อัตราภาษี	
		ตามมูลค่า	ตามปริมาณ
กัมพูชา	เครื่องดืม	ร้อยละ ๑๐	-
ลาว	เครื่องดืม	ร้อยละ ๕	-
เมียนมาร์	เครื่องดืม	ร้อยละ ๕	-
ไทย	เครื่องดืม	ร้อยละ ๒๕	-

ที่มา : International Tax & Investment Center

ทั้งนี้ อินโดนีเซีย มาเลเซียและเวียดนาม อยู่ระหว่างการพิจารณาที่จะมีการจัดเก็บภาษี เครื่องดืม ในอนาคตอันใกล้ภายในระยะเวลา ๑ - ๒ ปี จากตารางที่ ๒ - ๑๑ แสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยมีอัตราภาษี ตามมูลค่าสูงที่สุดในภูมิภาคอาเซียน โดยเมื่อเกิดการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนแล้ว การเคลื่อนย้ายสินค้าและทุนที่ได้รับความสะดวกขึ้นอาจส่งผลกระทบต่อประเทศไทยที่ต้องเผชิญความเสี่ยง ต่อการลักลอบนำสินค้าเครื่องดืมจากประเทศ ในกลุ่มสมาชิกอาเซียนที่มีอัตราภาษีสรรพสามิต เครื่องดืม ที่ต่ำกว่ามาขายในประเทศหรือการย้ายฐานการผลิตสินค้าเครื่องดืมไปยังประเทศอื่นใน กลุ่มอาเซียน

๓. การกำหนดประเภทสินค้าเครื่องดื่มน้ำ ตามคำนิยามของ Harmonized System และ ASEAN Harmonized Tariff Nomenclature

การนำเข้า – ส่งออกสินค้าที่ต้องเสียภาษีสรรพสามิตต้องมีการกำหนดมาตรฐานในการนิยามประเภทของสินค้าโดยสมาชิกกลุ่มประเทศอาเซียนได้กำหนด ASEAN Harmonized Tariff Nomenclature ตามหลัก Harmonized System ซึ่งใช้เป็นมาตรฐานเดียวกันของกลุ่มประเทศสมาชิกทั้ง ๑๐ ประเทศ สำหรับสินค้าเครื่องดื่มน้ำมีการแบ่งเป็น ๓ ประเภทหลัก คือ น้ำผักและผลไม้, น้ำ (ไม่มีรสหวาน) และน้ำ (มีรสหวาน)

ตาราง ๒-๑๒ : คำนิยามสินค้าเครื่องดื่มน้ำใน ASEAN Harmonized Tariff Nomenclature System

ประเภทสินค้า	รหัส HS	คำอธิบาย	หมายเหตุ HS
น้ำผักและผลไม้	๒๐๐๕	น้ำผลไม้ (รวมถึงน้ำอุ่นก่อนการหมักไวน์และน้ำผักที่ไม่ผ่านการหมักและไม้เติมแอลกอฮอล์หรือน้ำตาลหรือสารให้ความหวานอื่น	แบ่งประเภทตามค่าความเข้มข้น (Brix Value) -มีซูโครสไม่เกิน ๒๐% -มีซูโครสเกิน ๒๐% เมื่อวัดค่าที่อุณหภูมิ ๒๐๐ องศาเซลเซียส
น้ำ (ไม่มีรสหวาน)	๒๒๐๑	น้ำ รวมถึงน้ำแร่ธรรมชาติและน้ำแร่เทียม และน้ำอัดลม ซึ่งไม่เติมน้ำตาลหรือสารให้ความหวานอื่น รวมทั้งรสชาติ	
น้ำ (มีรสหวาน)	๒๒๐๒	น้ำ รวมถึงน้ำแร่และน้ำอัดลมซึ่งเติมน้ำตาลหรือสารให้ความหวานอื่น หรือรสชาติและเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์	

การกำหนดมาตรฐานประเภทสินค้าเครื่องดื่มน้ำในการนำเข้า – ส่งออกสินค้าตามหลักศุลกากรของกลุ่มสมาชิกประเทศอาเซียน โดยใช้หลัก Harmonized System ซึ่งเป็นไปตามหลักสากล ได้ใช้เกณฑ์ความหวานของสินค้าเครื่องดื่มน้ำในการแบ่งประเภทสินค้าเครื่องดื่มน้ำ

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม ยังไม่มีผู้ทำการศึกษามาก่อน ดังนั้น การทบทวนวรรณกรรมจะเป็นงานศึกษาเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม ในด้านมาตรการภาษีการศึกษาเปรียบเทียบมาตรการภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มของต่างประเทศ และการเสนอปรับปรุงโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มของหน่วยงานภายในกรมสรรพสามิต โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ศรวิราภร ศิริรุ่งเรืองอมร (๒๕๕๕) ได้ศึกษาเรื่อง “มาตรการภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์เพื่อสุขภาพ” : กรณีสินค้าเครื่องดื่มตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๒๗ โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งเป็นการศึกษาการกำหนดมาตรการภาษีสรรพสามิตก่อนนโยบายภาษีที่มุ่งจะจำกัดการบริโภคสินค้าเครื่องดื่มในภาพรวม เพื่อสะท้อนผลกระทบทางลบและนโยบายภาษีที่มุ่งจะจำกัดการบริโภคสินค้าเครื่องดื่มประเภทใดประเภทหนึ่งเป็นพิเศษ ซึ่งต้องกำหนดนโยบายให้ชัดเจน เพื่อกำหนดมาตรการทางภาษีที่สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าว รวมทั้งเสนอแนะให้หน่วยงานจัดเก็บภาษีต้องดำเนินการปรับปรุงวิธีการบริหารจัดการจัดเก็บภาษีและระบบงานให้สามารถรองรับนโยบายภาษีด้วย”

International Tax & Investment Center (ASEAN Excise Tax Study Group) ได้ตีพิมพ์รายงานการศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาระดับความเป็นมาตรฐานของภาษีสรรพสามิตในกลุ่มสมาชิกประเทศอาเซียนทั้ง ๑๐ ประเทศ เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asean Economic Community : AEC) โดยพิจารณาถึงการจัดหมวดหมู่และการกำหนดนิยามของสินค้าและบริการที่ต้องเสียภาษีสรรพสามิต พร้อมทั้งการกำหนดมาตรฐานของฐานภาษี และการบริหารจัดการจัดเก็บภาษี เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้กำหนดนโยบายในระดับภูมิภาคใช้เพื่อกำหนดทิศทางในการปฏิรูปภาษีสรรพสามิตในอนาคต รวมทั้งศึกษาเทียบเคียงกับการเป็นตลาดร่วม (Single Market) ของสหภาพยุโรป เพื่อนำปัญหาของการรวมตัวทางเศรษฐกิจของยุโรป และแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวมาปรับใช้กับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างมีประสิทธิภาพ

Jamie F Chriquia, Frank J Chaloupkaa, Lisa M Powella and Shelby S Eidsond ได้ร่วมทำการศึกษาและตีพิมพ์รายงานวิจัยใน Journal of Public Health Policy (๒๐๑๓) เรื่อง A typology of beverage taxation : Multiple approaches for obesity prevention and obesity prevention and obesity prevention-related

โดยนำเสนอการใช้มาตรการภาษีเครื่องดื่ม (Beverage taxation) เพื่อเป็นเครื่องมือในการดูแลสุขภาพของประชาชนในแต่ละประเทศ โดยเฉพาะการพิจารณาการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของน้ำตาลหรือสารให้ความหวานอื่น : SSB (Sugar-sweetened beverage)

สรุป

การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตในประเทศไทยเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๔๘๕ และมีการปรับปรุงครั้งสุดท้ายในปี พ.ศ.๒๕๒๓ ต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๒๗ มีการนำกฎหมายที่ใช้จัดเก็บภาษีจากสินค้าที่มีวิธีการจัดเก็บภาษีที่คล้ายคลึงกัน โดยตราเป็นพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๒๗ และพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีอัตราก้าวหน้าสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๒๗ โดยยกเลิกพระราชบัญญัติภาษีเครื่องดื่ม พ.ศ.๒๕๐๕ โดยพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๒๗ ซึ่งกำหนดโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มไม่ได้มีการปรับปรุงจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

ผลกระทบของสินค้าเครื่องดื่มต่อสุขภาพของผู้บริโภค คำนึงถึงส่วนผสมในเครื่องดื่ม ๒ ชนิดเป็นหลัก คือ ๑. ปริมาณน้ำตาลในสินค้าเครื่องดื่ม ซึ่งก่อให้เกิดภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วน ซึ่งเป็นสาเหตุของโรคเรื้อรังอื่นๆ เช่น โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง และโรคหัวใจ เป็นต้น ๒. ปริมาณคาเฟอีนในสินค้าเครื่องดื่ม ที่เป็นสารกระตุ้นให้รู้สึกกระปรี้กระเปร่า ซึ่งจะมีโทษทำให้ใจสั่น มึนงง ปวดศีรษะหากได้รับคาเฟอีนในปริมาณมาก

สำหรับการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มในต่างประเทศ แยกการพิจารณา ๑. ประเทศอื่นนอกกลุ่มอาเซียนในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วส่วนใหญ่จะกำหนดเป้าหมายการจัดเก็บภาษีจากเครื่องดื่มที่มีรสหวาน ๒. ประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียนยังคงใช้อัตราก้าวหน้าตามมูลค่า โดยประเทศไทยมีอัตราภาษีที่สูงที่สุดในกลุ่มสมาชิกอาเซียน

บทที่ ๓

โครงสร้างภาษีสรรพสามิตในประเทศไทย

การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มในประเทศไทย

๑. ลักษณะสินค้าเครื่องดื่ม

ตามพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. ๒๕๒๗ ได้กำหนดลักษณะสินค้าเครื่องดื่มไว้ว่า สิ่งซึ่งตามปกติใช้เป็นเครื่องดื่มได้โดยไม่ต้องเจือปนและไม่มีแอลกอฮอล์ โดยจะมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์อยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม อันบรรจุในภาชนะและฉีกไว้ เช่น น้ำแร่ น้ำหวาน น้ำผลไม้ น้ำพืชผัก และน้ำโซดา เป็นต้น และให้หมายความรวมถึงเครื่องดื่มที่ทำหรือบรรจุได้จากเครื่องจ่ายเครื่องดื่มไม่ว่าจะขายด้วยวิธีใดแม้ว่าจะไม่ได้บรรจุภาชนะและฉีกไว้แต่ไม่รวมถึง

๑. น้ำหรือน้ำแร่ตามธรรมชาติ
 ๒. น้ำกลั่นหรือน้ำกรองสำหรับดื่มโดยไม่ปรุงแต่ง
 ๓. เครื่องดื่มซึ่งผู้ผลิตได้ผลิตขึ้นเพื่อขายปลีกเอง โดยเฉพาะอันมิได้มีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์อยู่ด้วย ทั้งนี้ได้สงวนคุณภาพด้วยเครื่องเคมี
 ๔. น้านมจืด น้านมอื่นๆ ไม่ว่าจะปรุงแต่งหรือไม่ ทั้งนี้ ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ว่าด้วยอาหารเครื่องดื่มตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา
 ๕. เครื่องดื่มตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา
- ยกเว้นเครื่องดื่มที่ไม่ต้องเสียภาษีสรรพสามิตไว้ ดังนี้
๑. น้ำและน้ำแร่ธรรมชาติ
 ๒. น้ำกลั่นหรือน้ำกรองสำหรับดื่มโดยไม่ต้องปรุงแต่ง
 ๓. เครื่องดื่มซึ่งผู้ผลิตได้ผลิตขึ้นเพื่อขายปลีกเอง โดยเฉพาะอันมิได้มีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์อยู่ด้วย ทั้งนี้ได้สงวนคุณภาพด้วยเครื่องเคมี
 ๔. น้านมจืด น้านมอื่นๆ ไม่ว่าจะปรุงแต่งหรือไม่ ทั้งนี้ ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยอาหาร
 ๕. เครื่องดื่มตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

๒. วัตถุประสงค์ของการจัดเก็บภาษีเครื่องดืม

สินค้าเครื่องดืม เป็นสินค้าที่จัดเก็บภาษีเครื่องดืมหรือภาษีสรรพสามิตเครื่องดืม เพิ่มขึ้น จากภาษีมูลค่าเพิ่ม เนื่องจากในอดีตถือว่าเป็นสินค้าฟุ่มเฟือยที่ไม่จำเป็นต่อการดำรงชีพ โดยการปรับปรุงพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตเครื่องดืมครั้งล่าสุดในปี พ.ศ.๒๕๒๗ ซึ่งเป็นเวลากว่า ๓๐ ปี ทั้งนี้ พัฒนาการของสินค้าเครื่องดืมและบริบทของสังคมได้พัฒนาตามความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการศึกษา ดังนั้น สินค้าเครื่องดืมในปัจจุบันจึงมีบทบาทเกี่ยวข้องกับทางด้านสุขภาพมากขึ้นตามลำดับ โดยสังคมโลกมีความตระหนักถึงความสำคัญของสินค้าเครื่องดืม ทั้งด้านที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ และด้านที่ทำลายสุขภาพ ดังนั้น ในหลายประเทศโดยเฉพาะในประเทศที่พัฒนาแล้ว ดังเช่น ฟินแลนด์ ฝรั่งเศส หรืออังกฤษ ได้กำหนดให้มีการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดืมหรือภาษีเฉพาะ สินค้าเครื่องดืมจากเหตุผลทางด้านสุขภาพเป็นหลัก

๑. ผู้มีหน้าที่เสียภาษี

๑. ผู้ประกอบอุตสาหกรรม
๒. ผู้นำเข้า
๓. อันตามที่พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. ๒๕๒๗ กำหนด เช่น เจ้าของคลังสินค้าทัณฑ์บน เป็นต้น

๒. ความรับผิดชอบในการเสียภาษี

๑. เมื่อนำสินค้าออกจากโรงอุตสาหกรรม
๒. เมื่อเกิดความรับผิดชอบในการเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม

๓. ฐานภาษี

เนื่องจากสินค้าเครื่องดืมจัดเก็บภาษีสรรพสามิตแบบ ๒ อัตรา คืออัตราตามมูลค่าและอัตราตามปริมาณ โดยจัดเก็บในอัตราที่คิดเป็นเงินได้สูงกว่าจึงแบ่งฐานภาษีได้ ๒ ประเภท

๑. ฐานภาษีตามปริมาณ โดยคำนวณจากปริมาณเครื่องดืมคูณด้วยอัตราภาษีของเครื่องดืมแต่ละประเภท

๒. ฐานภาษีตามมูลค่า

๒.๑ สินค้าที่ผลิตภายในประเทศใช้ฐานภาษีจากราคาขาย ณ โรงอุตสาหกรรม หรือใช้มูลค่าที่กำหนดโดยกรมสรรพสามิต

๒.๒ สินค้านำเข้าใช้ฐานภาษีจากราคา CIF + อกรขาเข้า + BOI fee + ภาษีและค่าธรรมเนียมอื่น โดยใช้วิธีการคำนวณภาษีแบบรวมใน (Inclusive Tax) คือ ให้รวมภาษีสรรพสามิตเครื่องดืมในฐานภาษีที่ใช้ในการคำนวณภาษี

๖. ประเภทอัตราภาษี

อัตราภาษีสามารถแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท

๑. อัตราภาษีตามสภาพหรือปริมาณ (Specific Rate)

๒. อัตราภาษีตามมูลค่า (Advalorem Rate)

ในช่วงก่อนปี พ.ศ.๒๕๒๓ ภาษีเครื่องดื่มน้ำจัดเก็บภาษีในอัตราตามปริมาณ จนกระทั่งมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการจัดเก็บภาษีมาเป็นการจัดเก็บภาษีแบบ ๒ อัตรา คือ ทั้งอัตราตามมูลค่าและอัตราตามปริมาณ โดยจัดเก็บในอัตราที่คิดเป็นเงินได้สูงกว่าและใช้การจัดเก็บภาษีแบบ ๒ อัตรา มาจนถึงปัจจุบัน โดยแบ่งพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มที่จัดเก็บภาษีสรรพสามิตเป็น ๓ ประเภท และมีการกำหนดอัตราภาษี ทั้งอัตราตามมูลค่าและอัตราตามปริมาณ

ตารางที่ ๓-๑ อัตราภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มตามพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๒๓

ประเภท	อัตราภาษีสูงสุด	
	ตามปริมาณ (บาท / ๔๔๐ ซี.ซี.)	ตามมูลค่า (ร้อยละ)
๑. น้ำแร่เทียม น้ำโซดาและน้ำอัดลมที่ไม่เติมน้ำตาลหรือสารทำให้หวานอื่นๆ และไม่ปรุงกลิ่นรส	๐.๗๗	๒๕
๒. น้ำแร่ น้ำอัดลมที่เติมน้ำตาลหรือสารทำให้หวานอื่นๆ หรือที่ปรุงกลิ่นรสและเครื่องดื่มอื่นๆที่ไม่มีแอลกอฮอล์ แต่ไม่รวมถึงน้ำผลไม้หรือน้ำพืชผัก	๐.๔๕	๒๐
๓. น้ำผลไม้ (รวมถึงเกรปมัสต์) และน้ำพืชผักที่ไม่ได้หมักและเติมน้ำสุราไม่ว่าจะเติมน้ำตาลหรือสารที่ทำให้หวานอื่นๆ หรือไม่ก็ตาม*	๐.๔๕	๒๐

ที่มา : พระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๒๓

*หากมีส่วนผสมตามที่อธิบดีกำหนด สามารถลดอัตราภาษี โดยจัดเก็บในอัตรา ๐.๑๑ บาท / ๔๔๐ ซี.ซี. หรืออัตราตามมูลค่าร้อยละ ๔ หรือยกเว้นภาษีตามแต่กรณี

๓. การบริหารจัดการเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม

เนื่องจากสินค้าเครื่องดื่มเป็นสินค้าที่จัดเก็บภาษีสรรพสามิตตามพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๒๗ และใช้หลักการบริหารจัดการเก็บภาษีสรรพสามิต ตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๒๗ โดยใช้ระบบประเมินตนเอง (Self Assessment System) ควบคู่ไปกับการตรวจสอบภาษี (Post – Tax Audit) ซึ่งเป็นไปตามหลักการตรวจสอบภาษีทางบัญชี (Accounting Audit) นอกจากนี้ ยังมีการบริหารจัดการเก็บภาษีแบบใช้การควบคุมทางกายภาพ (Fiscal Control) ควบคู่ไปกับการตรวจสอบทางบัญชี (Accounting Audit) ด้วย โดยใช้ระบบแสดมป์หรือเครื่องหมายแสดงการเสียภาษีอื่น (จุกจิบ) ควบคุมในการบริหารจัดการเก็บภาษี รวมทั้งกำหนดให้มีเจ้าหน้าที่ประจำอยู่ ณ โรงงานผลิตจุกจิบ เพื่อควบคุมการผลิตและจำหน่ายจุกจิบที่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมสินค้าเครื่องดื่มต้องซื้อเพื่อนำมาผนึกบนภาชนะสินค้าเครื่องดื่มในกระบวนการผลิตเป็นการล่วงหน้า โดยมีวิธีควบคุมกำกับดูแลการจัดเก็บภาษีสรรพสามิต ดังนี้

๑. การควบคุมการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่ม โดยการใช้เครื่องหมายแสดงการเสียภาษี จดทะเบียน ดังที่กล่าวแล้วว่า เครื่องดื่มส่วนใหญ่ จะชำระภาษีโดยการใช้เครื่องหมายแสดงการเสียภาษีจดทะเบียน ดังนั้น การจัดเก็บภาษีจะเร็วไหลหรือไม่ขึ้นอยู่กับ การควบคุมเครื่องหมายแสดงการเสียภาษีจดทะเบียน

๑.๑ ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเครื่องดื่ม เมื่อประสงค์จะใช้เครื่องหมายแสดงการเสียภาษีจดทะเบียน ต้องดำเนินการดังนี้

๑.๑.๑ ยื่นขอจดทะเบียนเครื่องหมายแสดงการเสียภาษีต่อกรมสรรพสามิต โดยเครื่องหมายที่ขอจดทะเบียน อาจเป็น ฟาจิบ ฟาเกลียว จุก หรือสิ่งผนึกภาชนะอื่นๆ ที่ใช้ผนึกภาชนะได้ในทำนองเดียวกับฟาหรือจุก โดยรายละเอียดบนเครื่องหมายฯ ต้องมีรายการตามที่กรมสรรพสามิตกำหนด เมื่อกรมสรรพสามิตอนุญาตการขอจดทะเบียน จะทำหนังสือเวียนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบลักษณะของเครื่องหมายฯ เพื่อการควบคุมตรวจสอบและปราบปรามต่อไป

๑.๑.๒ เมื่อจะใช้เครื่องหมายจดทะเบียน ให้ยื่นขอซื้อต่อกรมสรรพสามิต เมื่อกรมสรรพสามิตส่งจ่ายเครื่องหมายฯ ให้นำไปปรับจากผู้ผลิตเครื่องดื่มซึ่งได้รับอนุญาตจากกรมสรรพสามิตและนำไปเก็บไว้ในห้องภายใน โรงอุตสาหกรรมที่กรมสรรพสามิตอนุญาต การนำเครื่องหมายฯ ไปปิดภาชนะเครื่องดื่ม ให้ทำบัญชีรับ-จ่าย เพื่อการตรวจสอบของกรมสรรพสามิต

๑.๑.๓ เมื่อนำเครื่องหมายฯ แสดงการเสียหายจดทะเบียนไปเก็บไว้ ณ โรงอุตสาหกรรม เครื่องหมายฯ แล้วเกิดกรณีใดกรณีหนึ่ง ดังต่อไปนี้

๑.๑.๓.๑ ได้เกิดเชื้อรา เป็นสนิม สกปรก หรือเสื่อมคุณภาพจนไม่สามารถนำไปใช้พนักงานขณะบรรจุสินค้าหรือใช้ไม่ได้โดยประการอื่นใด

๑.๑.๓.๒ มีลักษณะไม่ครบถ้วนถูกต้องตามที่จดทะเบียนไว้ และไม่เหมาะสมที่จะนำไปใช้พนักงานขณะบรรจุสินค้าได้

๑.๑.๓.๓ ยังไม่ได้พนักงานและผู้ประกอบอุตสาหกรรมไม่ประสงค์จะใช้พนักงานอีกต่อไป หรือเมื่อนำเครื่องหมายฯ ไปพนักงานแล้วแต่เครื่องจักรขัดข้องจนเป็นเหตุให้

-ไม่มีการบรรจุสินค้าหรือบรรจุสินค้าแล้ว แต่มีปริมาณขาดหรือเกินไป จนไม่อาจนำออกจำหน่ายในท้องตลาดปกติได้

-ภาชนะแตกร้าวหรือเสียหายระหว่างผลิต

-เครื่องหมายแสดงการเสียหายจดทะเบียนนั้น ถูกฉีกไว้ในสภาพที่ผิดปกติ จนไม่อาจนำออกจำหน่ายในท้องตลาดปกติได้

-กรณีอื่นๆ ตามที่อธิบดีเห็นสมควร

ในกรณีดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่า ภาชนะยังไม่เกิดกับสินค้าเครื่องดื่มเนื่องจาก ยังไม่ได้นำเครื่องดื่มออกจากโรงอุตสาหกรรม ผู้ประกอบอุตสาหกรรมจึงไม่ควรรับภาระตามมูลค่าภาษีที่ได้ชำระแล้วเมื่อรับเครื่องหมายฯ มาเก็บไว้ในโรงอุตสาหกรรม กรมสรรพสามิต จึงกำหนดให้ผู้ประกอบอุตสาหกรรมยื่นคำขอให้กรมสรรพสามิตแต่งตั้งคณะกรรมการไปตรวจสอบและทำลายเครื่องหมายฯ ที่ไม่ได้นำไปใช้พนักงาน

เมื่อการตรวจสอบและทำลายเครื่องหมายฯ เหล่านั้นแล้ว ให้ผู้ประกอบอุตสาหกรรมยื่นคำร้องขอให้กรมสรรพสามิตส่งจ่ายเครื่องหมายฯ ซดเชยตามมูลค่าภาษีที่เครื่องหมายฯ ถูกทำลายไป

๑.๑.๔ การผลิตเครื่องหมายแสดงการเสียหายจดทะเบียนต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของกรมสรรพสามิต ดังนี้

๑.๑.๔.๑ ผู้ใดประสงค์จะตั้งโรงงานผลิตเครื่องหมายแสดงการเสียหาย จดทะเบียน ต้องขออนุญาตต่อกรมสรรพสามิตภายใต้เงื่อนไข ที่กำหนด

๑.๑.๔.๒ ผลิตเฉพาะเครื่องหมายแสดงการเสียหายที่กรมสรรพสามิต อนุมัติการจดทะเบียนแล้ว โดยหากจะผลิตสินค้าอื่นนอกจากเครื่องหมายฯ ภายในโรงงานเดียวกัน ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กรมสรรพสามิตกำหนด

๑.๑.๔.๓ กระบวนการผลิตเครื่องหมายฯ ทุกขั้นตอน ต้องเป็นไปตามระเบียบ ที่กรมสรรพสามิตกำหนด เช่น

- การจัดหาวัตถุดิบ การผลิต และการเก็บรักษา
- การหักบัญชีวัตถุดิบ ที่ใช้ในการผลิตที่เสื่อมคุณภาพหรือไม่สมควรใช้ออกจากห้องเก็บรักษา
- การควบคุมแม่พิมพ์หรือเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตเครื่องหมายฯ
- การขนเครื่องหมายฯ แสดงการเสียหายชัดเจนออกจากโรงงานผลิตไปยังโรงอุตสาหกรรม
- จัดทำบัญชีการผลิตตั้งแต่วัตถุดิบ จนกระทั่งเครื่องหมายฯ ที่ผลิตเสร็จเรียบร้อยแล้ว

๑.๑.๔.๔ กรมสรรพสามิต แต่งตั้งเจ้าหน้าที่เป็นผู้ควบคุมโรงงานผลิตเครื่องหมาย ตั้งแต่เวลาเปิดโรงงานจนกระทั่งปิดโรงงานทุกวันทำการ โดยผู้ควบคุม โรงงานต้องควบคุมภายใต้ระเบียบที่กรมสรรพสามิตกำหนด

๒. การควบคุมจัดเก็บภาษีเครื่องดืม ในกรณีการใช้แสตมป์สรรพสามิตและผู้ประกอบอุตสาหกรรมประเภทเครื่องขายเครื่องดืม กรมสรรพสามิตจะเป็นผู้จ้างพิมพ์แสตมป์สรรพสามิต เช่นเดียวกับแสตมป์สุราและยาสูบจากบริษัทผู้รับจ้างพิมพ์ที่ไว้ใจได้ เช่น โรงพิมพ์ธนาคารแห่งประเทศไทย แล้วนำแสตมป์สรรพสามิตมาเก็บไว้ ณ กรมสรรพสามิต และจ่ายให้ผู้มาขอซื้อแสตมป์สรรพสามิตไปปิดเครื่องดืม เมื่อนำเข้าจากต่างประเทศหรือนำออกจากโรงอุตสาหกรรมภายในประเทศ ดังนั้น โอกาสที่จะมีช่องทางให้การจัดเก็บภาษีไม่ทั่วถึงจึงเป็นไปได้น้อยประกอบกับเครื่องดืมที่ใช้แสตมป์สรรพสามิต มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

ผู้ประกอบอุตสาหกรรมเครื่องดืมประเภทเครื่องขายเครื่องดืม จะไม่ใช่แสตมป์สรรพสามิต หรือเครื่องหมายแสดงการเสียหายแต่จะใช้หลักการให้ชำระภาษีภายในวันที่ ๑๕ ของเดือนถัดไป การควบคุมจึงขึ้นอยู่กับ การตรวจสอบระบบบัญชีและงบเดือนที่กำหนด

๓. การควบคุมจัดเก็บภาษีเครื่องดืม ในกรณีการยกเว้นภาษีเครื่องดืมประเภทน้ำฟิช น้ำผัก ที่กรมสรรพสามิตกำหนดส่วนผสม เจ้าหน้าที่จะตรวจสอบตัวอย่างของเครื่องดืมเหล่านี้ที่วางขายในท้องตลาดหรือขณะผลิตใน โรงอุตสาหกรรม มาวิเคราะห์ทางเคมีว่า เป็นน้ำฟิช น้ำผักที่มีส่วนผสมตามที่กรมสรรพสามิตกำหนดให้ยกเว้นภาษีหรือไม่ หากตรวจวิเคราะห์แล้วไม่เป็นไปตามส่วนผสมที่กำหนดให้ยกเว้น ก็จะต้องถูกจัดเก็บภาษีพร้อมเบี้ยปรับเงินเพิ่มด้วย อย่างไรก็ตาม เพื่อป้องกันปัญหาว่า กรมสรรพสามิตตรวจวิเคราะห์ ไม่เป็นธรรม กรมสรรพสามิตจะประกาศกำหนดวิธีการตรวจวิเคราะห์ทางเคมีให้ทราบโดยทั่วไป

สรุป

การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มในประเทศไทย กำหนดโดย พระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๒๗ โดยถือว่าสินค้าเครื่องดื่มเป็นสินค้าฟุ่มเฟือย เป็นการจัดเก็บภาษีจากผู้ประกอบอุตสาหกรรมหรือผู้นำเข้า ความรับผิดในการเสียภาษีเกิดขึ้นเมื่อนำสินค้าออกจากโรงงานอุตสาหกรรมหรือ เมื่อเกิดความรับผิดในการเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม ซึ่งกำหนดฐานภาษีทั้งตามปริมาณและมูลค่า สำหรับการบริหารการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม ใช้ระบบประเมินตนเอง (Self Assessment) ควบคู่กับการตรวจสอบภาษี (Post – Tax Audit) และควบคุมการจัดเก็บภาษีทั้งทางกายภาพ (Fiscal Control) และการตรวจสอบทางบัญชี (Accounting Control)

บทที่ ๔

การวิเคราะห์โครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม

วิเคราะห์หลักการและเหตุผล ในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม

ภาษีสรรพสามิต เป็นภาษีทางอ้อมประเภทหนึ่งที่เก็บจากฐานการบริโภค (Consumption Tax) เป็นภาษีที่ผู้มีหน้าที่เสียภาษีไม่ใช่ผู้ที่รับภาระภาษี คือ ผู้มีหน้าที่เสียภาษี จะเรียกเก็บภาษีจากผู้บริโภค ภาษีสรรพสามิตเป็นภาษีที่เรียกเก็บจากสินค้าหรือบริการบางประเภทเท่านั้น โดยปกติ การขายสินค้าหรือให้บริการนั้น ผู้ขายสินค้าหรือให้บริการจะเรียกเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากผู้ซื้อสินค้าหรือรับบริการและนำส่งภาษีดังกล่าวให้แก่รัฐ แต่มีสินค้าหรือการให้บริการบางประเภทที่ต้องเสียภาษีสรรพสามิตเพิ่มจากภาษีมูลค่าเพิ่ม

ดังนั้น ในการที่รัฐจะจัดเก็บภาษีเพิ่มจากการขายสินค้าหรือให้บริการใดเพิ่มนั้น รัฐจึงต้องมีเหตุผลอันสมควรในการที่ทำให้ประชาชนต้องรับภาระภาษีที่เพิ่มขึ้นนั้น และต้องไม่เป็นการล่วงละเมิดเสรีภาพในการบริโภคของประชาชนมากเกินไป สินค้าหรือบริการที่จะถูกจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเป็นสินค้าหรือบริการที่มีลักษณะหนึ่ง ดังนี้

๑. เป็นสินค้าที่ฟุ่มเฟือยหรือไม่จำเป็นต่อชีวิตประจำวันของประชาชน
๒. เป็นสินค้าหรือบริการเพื่อความสำราญ
๓. เป็นสินค้าหรือบริการที่บริโภคแล้วอาจเกิดอันตรายต่อผู้บริโภค มีผลเสียต่อสุขภาพ
๔. เป็นสินค้าหรือบริการที่มีแนวโน้มขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน
๕. เป็นสินค้าหรือบริการที่ต้องควบคุมหรือจำกัดการบริโภค
๖. เป็นสินค้าหรือบริการที่ได้รับประโยชน์พิเศษจากการลงทุนของรัฐ
๗. เป็นสินค้าหรือบริการที่ทำลายสิ่งแวดล้อม

สินค้าเครื่องดื่มเริ่มมีการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มครั้งแรกในปี พ.ศ.๒๔๕๕ เพิ่มเติมจากภาษีการขายสินค้าปกติ โดยในระยะแรกจัดเก็บภาษีในอัตราตามสภาพและปรับเปลี่ยนเป็นการจัดเก็บในอัตราตามมูลค่า โดยจัดเก็บในอัตราที่คิดเป็นเงินได้สูงกว่าในปี พ.ศ.๒๕๒๓ เมื่อพิจารณาถึงหลักการและเหตุผลความจำเป็นในการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่ม ในระยะแรกนั้น เนื่องจากถือว่าสินค้าเครื่องดื่มจัดเป็นสินค้าฟุ่มเฟือย

ดังจะเห็นได้จากการกำหนดอัตราภาษีของเครื่องดื่มชนิดโซดา โดยมีอัตราภาษีตามสภาพเท่ากับ ๐.๗๗ บาท / ๔๔๐ ซี.ซี. และอัตราตามมูลค่าเท่ากับร้อยละ ๒๕ ซึ่งสูงกว่าเครื่องดื่มชนิดอื่นที่กำหนดอัตราภาษีตามสภาพเท่ากับ ๐.๔๕ บาท / ๔๔๐ ซี.ซี. และอัตราตามมูลค่าเท่ากับร้อยละ ๒๐ เนื่องจากค่านิยมการบริโภคสุราของผู้บริโภคชาวไทยนิยมการบริโภคสุราโดยนำเครื่องดื่มโซดามาผสม ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า สินค้าเครื่องดื่มโซดา เป็นสินค้าส่วนประกอบที่สำคัญในการบริโภคสินค้าสุรา ดังนั้น การบริโภคสินค้าเครื่องดื่มโซดา จึงมีมุมมองว่า เป็นสินค้าที่ฟุ่มเฟือยและเอื้อต่อการบริโภคสินค้าที่มีแนวโน้มขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

ต่อมาภาษีเครื่องดื่มได้ปรับเปลี่ยนเป็นภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม โดยจัดเก็บภาษีภายใต้พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๒๖ และพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๒๖ โดยมีได้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและอัตราภาษีแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามในปัจจุบันเป็นเวลากว่า ๓๐ ปี ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงบริบททั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ประกอบกับมีพัฒนาการของเครื่องดื่มชนิดใหม่เกิดขึ้น เช่น เครื่องดื่มบำรุงกำลัง เครื่องดื่ม Functional Drink หรือเครื่องดื่มชา – กาแฟพร้อมดื่ม เป็นต้น ทำให้เกิดความตระหนักทางด้านผลกระทบต่อสุขภาพเข้ามาแทนที่ ดังจะเห็นได้จากหลักการและเหตุผลในการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มของต่างประเทศ เริ่มใช้เกณฑ์ความหวานของสินค้าเครื่องดื่มเป็นเกณฑ์ในการกำหนดอัตราภาษีของสินค้าเครื่องดื่ม ดังเช่น ฟินแลนด์ ฝรั่งเศส เม็กซิโกและอังกฤษ เป็นต้น ทั้งนี้บริบทของประเทศไทยซึ่งต้องเชื่อมโยงทั้งทางการค้าการลงทุนหรือแม้แต่มาตรการภาษี ดังเช่น การเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๘ รวมทั้งการเป็นประเทศสมาชิก ASEAN + ๓ และ ASEAN + ๖ จึงต้องมีการทบทวนโครงสร้างภาษีสรรพสามิตสินค้าเครื่องดื่มให้สอดคล้องกับประเทศสมาชิกต่างๆ ซึ่งใช้ผลกระทบทางด้านสุขภาพ เป็นหลักการในการกำหนดโครงสร้างภาษีสรรพสามิตสินค้าเครื่องดื่ม

ปัญหาของโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม

ตามพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๒๖ ได้กำหนดความหมายของเครื่องดื่มไว้ว่า สิ่งซึ่งตามปกติใช้เป็นเครื่องดื่มได้โดยไม่ต้องเจือปนและไม่มีแอลกอฮอล์ โดยมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์อยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม อันบรรจุในภาชนะและผนึกไว้ เช่น น้ำแร่ น้ำหวาน น้ำผลไม้ น้ำพืชผักและน้ำโซดา เป็นต้น และให้หมายความรวมถึงเครื่องดื่มที่ทำหรือบรรจุหรือได้จากเครื่องขายเครื่องดื่มไม่ว่าจะขายด้วยวิธีใด แม้จะไม่ได้บรรจุภาชนะและผนึกไว้แต่ไม่รวมถึง

๑. น้ำหรือน้ำแร่ตามธรรมชาติ
๒. น้ำกลั่นหรือน้ำกรองสำหรับดื่มโดยไม่ปรุงแต่ง
๓. เครื่องดื่มซึ่งผู้ผลิตได้ผลิตขึ้นเพื่อขายปลีกเอง โดยเฉพาะอันมิได้มีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์อยู่ด้วย ทั้งนี้ มิได้สงวนคุณภาพด้วยเครื่องเคมี
๑. น้่านมจืด น้่านมอื่นๆ ไม่ว่าจะปรุงแต่งหรือไม่ ทั้งนี้ ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยอาหาร
๒. เครื่องดื่มที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา (ปัจจุบันยังไม่มีประกาศ)

ตารางที่ ๔-๑ : อัตราภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม

ประเภท	อัตราภาษีสูงสุด	
	ตามปริมาณ (บาท / ๔๔๐ ซี.ซี)	ตามมูลค่า (ร้อยละ)
๑. น้ำแร่เทียม น้ำโซดาและน้ำอัดลมที่ไม่เติมน้ำตาลหรือสารทำให้หวานอื่นๆ และไม่ปรุงกลิ่นรส	๐.๗๗	๒๕
๒. น้ำแร่ น้ำอัดลมที่เติมน้ำตาลหรือสารทำให้หวานอื่นๆ หรือที่ปรุงกลิ่นรสและเครื่องดื่มอื่นๆที่ไม่มีแอลกอฮอล์ แต่ไม่รวมถึงน้ำผลไม้หรือน้ำพืชผัก	๐.๔๕	๒๐
๓. น้ำผลไม้ (รวมถึงเกรปมัสต์) และน้ำพืชผักที่ไม่ได้หมักและเติมสุราไม่ว่าจะเติมน้ำตาลหรือสารทำให้หวานอื่นๆ หรือไม่ก็ตาม*	๐.๔๕	๒๐

ที่มา : พระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๒๗

*หากมีส่วนผสมตามที่อธิบดีกำหนด สามารถลดอัตราภาษี โดยจัดเก็บในอัตรา ๐.๑๑ บาท / ๔๔๐ ซีซี หรืออัตราตามมูลค่างร้อยละ ๔ หรือยกเว้นภาษีตามแต่กรณี

จากตารางที่ ๔-๑ แสดงให้เห็นว่าปัจจุบันโครงสร้างภาษีสรรพสามิตได้จัดแบ่งประเภทเครื่องดื่มไว้ ๓ ประเภท ดังนี้

๑. เครื่องดื่มที่ไม่เติมน้ำตาลหรือสารทำให้หวานอื่นและไม่ปรุงกลิ่นรส
 ๒. เครื่องดื่มที่เติมน้ำตาลหรือสารที่ทำให้หวานอื่นหรือปรุงกลิ่นรส
 ๓. เครื่องดื่มน้ำผลไม้และน้ำพืชผัก
- ดังนั้นเพื่อพิจารณาโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มในปัจจุบันจึงพบปัญหาและอุปสรรค ดังนี้

๑. ภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มเป็นพัฒนาการที่มาจากภาษีเครื่องดื่มซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภาษี ครั้งล่าสุดในปี พ.ศ.๒๕๒๓ ก่อนที่จะมีการปรับเปลี่ยนมาใช้พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๒๗ โดยบังคับใช้ประเภทอัตราภาษีตามมูลค่าและปริมาณคงเดิมเป็นระยะเวลากว่า ๓๔ ปี ทำให้ไม่สอดคล้องกับพัฒนาการของสินค้าเครื่องดื่ม

๒. การกำหนดอัตราภาษีตามสภาพซึ่งมีการปรับปรุงครั้งสุดท้ายเมื่อปี พ.ศ.๒๕๒๓ ไม่สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง ทำให้มีเพียงอัตราภาษีตามมูลค่าทำงานเพียงอย่างเดียว

๓. การจัดเก็บภาษีในอัตราตามมูลค่า ส่วนใหญ่ใช้มูลค่าที่กำหนดโดยกรมสรรพสามิตเป็นฐานในการคำนวณภาษี (Tax base) เนื่องจากป้องกันปัญหาการถ่ายโอนราคา (Transfer Pricing) จึงเกิดความเสี่ยงในการกำหนดมูลค่าในการคำนวณภาษีไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและอาจเกิดการลักลั่นในการกำหนดราคาระหว่างผู้ผลิตรายใหม่และรายเก่าได้ หรือกำหนดมูลค่าไว้ไม่ครอบคลุมทุกขนาด ทุกประเภทภาชนะส่งผลให้ฐานในการคำนวณภาษีไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

๔. เครื่องดื่มน้ำผลไม้และน้ำพืชผัก จัดเก็บภาษีสรรพสามิตตามอัตรามูลค่าร้อยละ ๒๐ ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับการยกเว้นภาษีสรรพสามิต เพราะมีส่วนผสมตามที่กรมประกาศกำหนด (ประกาศกรมสรรพสามิต เรื่อง การยกเว้นเครื่องดื่มน้ำผลไม้และน้ำพืชผัก ลงวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๔๕ และ ๒๕ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๑) ทั้งนี้ส่วนผสมดังกล่าว ไม่จำเป็นต้องเป็น พืช ผัก ผลไม้สด ซึ่งไม่เป็นไปตามเจตนาเดิมของกฎหมายที่ต้องการช่วยเหลือเกษตรกรภายในประเทศ นอกจากนั้นส่วนผสมตามที่กรมสรรพสามิตประกาศกำหนดเป็นการประกาศกำหนดส่วนผสมในสัดส่วนที่ต่ำส่งผลให้สินค้าเครื่องดื่มน้ำผลไม้และน้ำพืชผัก ส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดได้รับการยกเว้นภาษีสรรพสามิต ซึ่งก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อการแข่งขันในตลาดและรัฐสูญเสียรายได้ภาษีที่ควรจัดเก็บได้ ดังเช่น เครื่องดื่มไบเกอร์สเต็ม ไบเกอร์ซอฟต์ และกรีนสปอต หรือเครื่องดื่มอื่นๆ ที่มีคุณภาพคล้ายคลึงกัน ซึ่งปัจจุบัน ได้รับการยกเว้นภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม เพราะถือว่า ไม่เป็นเครื่องดื่มน้ำตาล แต่ถือว่าเป็นเครื่องดื่ม น้ำพืชผัก น้ำผลไม้ เนื่องจากมีส่วนผสมเกินกว่าที่กรมสรรพสามิตกำหนด

๕. เครื่องดื่มในรูปแบบใหม่ๆ เช่น เครื่องดื่มฟังก์ชันนัลดริงค์ (Functional Drink) ซึ่งเป็นเครื่องดื่มที่มีจุดขายในการตอบสนองวัตถุประสงค์ ๓ ประเภทหลักๆ คือ ดื่มเพื่อสวย (Beauty) ดื่มเพื่อฉลาด (Smarty) และดื่มเพื่อสุขภาพดี (Healthy) ส่วนใหญ่จะเติมน้ำผลไม้ลงไปผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ได้ส่วนผสมตามที่กรมสรรพสามิตกำหนดให้ได้รับการยกเว้นภาษีสรรพสามิต

๖. เครื่องดื่มชา – กาแฟสำเร็จรูป ซึ่งเป็นเครื่องดื่มที่มีการเติมน้ำตาลหรือสารทำให้หวานอื่นๆ และมีส่วนผสมของคาเฟอีน ซึ่งหากบริโภคมากเกินไปเป็นอันตรายต่อสุขภาพ เช่นเดียวกับน้ำอัดลม แต่เนื่องจากถือว่าเป็นเครื่องดื่ม น้ำพืชผัก น้ำผลไม้ หากมีส่วนผสมเป็นไปตามที่กรมสรรพสามิตกำหนด จะได้รับการยกเว้นภาษีสรรพสามิต

๗. การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ดังเช่น การเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) มีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างและมาตรการทางด้านภาษีให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ทั้งนี้ เพื่อให้การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ สัมฤทธิ์ผลและมีประโยชน์สูงสุดแก่สมาชิกของกลุ่มประเทศอาเซียน รวมทั้งประเทศไทย

การกำหนดโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด มีประสิทธิภาพนั้น การปรับปรุงกฎหมายและอนุบัญญัติที่เกี่ยวข้องมีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นกรอบในการกำหนดว่า สินค้าชนิดนั้นๆ ต้องจัดเก็บภาษีสรรพสามิตหรือไม่และจัดเก็บภาษีอย่างไร ดังนั้น การปรับปรุงกฎหมายและอนุบัญญัติที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นเรื่องสำคัญในการปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ จะพิจารณาถึงขั้นตอนและระยะเวลาในการปรับปรุงกฎหมายและอนุบัญญัติที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดแนวทางการปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มในระยะสั้นและระยะยาว

การปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม ระยะสั้น

ปัจจุบัน ตามพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๒๗ ได้กำหนดโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มไว้ ๓ ประเภท ดังนี้

๑. เครื่องดื่มที่ไม่เติมน้ำตาลหรือสารทำให้หวานอื่นและไม่ปรุงกลิ่นรส
๒. เครื่องดื่มที่เติมน้ำตาลหรือสารที่ทำให้หวานอื่นหรือปรุงกลิ่นรส
๓. เครื่องดื่มน้ำผลไม้และน้ำพืชผัก

โดยเครื่องดื่มน้ำผลไม้และน้ำพืชผัก กรมสรรพสามิตได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการยกเว้นภาษี ตามประกาศกรมสรรพสามิต เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการยกเว้นภาษีเครื่องดื่ม น้ำผลไม้และน้ำพืชผัก ประกาศ ณ วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๕๑ ซึ่งมีรายละเอียดสรุปดังนี้

๑. “เครื่องดื่มน้ำผลไม้และน้ำพืชผัก” กำหนดนิยามว่า เป็นเครื่องดื่มน้ำผลไม้และพืชผักที่ทำจากผลไม้และพืชผัก ซึ่งไม่มีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ทั้งนี้ ต้องไม่ใช่เครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของสารที่ให้พลังงาน อาทิเช่น ทอรีน อินโนซิทอล หรือ กลูโคโรโนแลกโตน เป็นต้น ซึ่งจะทำให้เครื่องดื่มน้ำผลไม้และพืชผักบางชนิดที่ส่วนผสมของสารที่ให้พลังงานดังกล่าวที่เคยได้รับการยกเว้นภาษีหมวดสิทธิในการยกเว้นภาษีตามประกาศกรมฯ ฉบับนี้

๒. จะต้องส่งตัวอย่าง พร้อมสูตรส่วนผสมและกรรมวิธีการผลิตประกอบการพิจารณาขอยกเว้นภาษี

๓. ให้เครื่องดื่มน้ำผลไม้และพืชผัก ที่ทำหรือบรรจุหรือได้จากเครื่องขยายเครื่องดื่มต้องแสดงรายละเอียดชื่อผู้ประกอบการอุตสาหกรรมหรือผู้นำเข้า สถานที่ตั้งโรงอุตสาหกรรมหรือผู้ประกอบการนำเข้า ชื่อและเครื่องหมายการค้า ส่วนผสมหลักของเครื่องดื่ม เป็นต้น

๔. ในการนำเข้า ให้ยื่นคำขอยกเว้นภาษีก่อนนำเข้าในครั้งแรก

๕. ให้อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมาย มีอำนาจในการอนุมัติ

๖. กำหนดให้มีการตรวจสอบคุณภาพหลังจากได้รับการอนุมัติ โดยให้มีการเก็บตัวอย่างจากโรงงานฯ และท้องตลาดทุก ๖ เดือน โดยการสุ่มซื้อตัวอย่างที่วัน เดือน ปีผลิตคราวเดียวกัน ตัวอย่างละ ๒ ชุด ชุดละ ๒ ลิตร ส่งให้กรมฯ ๑ ชุด เก็บไว้ที่สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ ๑ ชุด

๗. ตามประกาศกรมสรรพสามิต เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการยกเว้นภาษีเครื่องดื่มน้ำผลไม้และน้ำพืชผัก (ฉบับที่ ๓) ประกาศ ณ วันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๒ กำหนดประเภทเครื่องดื่มน้ำผลไม้และน้ำพืชผัก ๑๑๑ ประเภท

เครื่องดื่มน้ำผลไม้และน้ำพืชผัก ซึ่งจัดเก็บภาษีสรรพสามิตในอัตราตามมูลค่าร้อยละ ๒๐ ส่วนใหญ่ได้รับการยกเว้นภาษีสรรพสามิต เพราะมีส่วนผสมตามที่กรมสรรพสามิตประกาศกำหนด (เช่น น้ำส้ม ต้องมีส่วนผสมของน้ำผลไม้และน้ำพืชผักต่อปริมาตรสุทธิของเครื่องดื่มไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๐ ที่มีปริมาณสารที่ละลายได้ไม่น้อยกว่า ๑๐ องศาบริกซ์ เป็นต้น) ทั้งนี้ ส่วนผสมดังกล่าวไม่จำเป็นต้องเป็น พืชผัก ผลไม้สด ซึ่งไม่เป็นไปตามเจตนาเดิมของกฎหมายที่ต้องการช่วยเหลือเกษตรกรภายในประเทศ นอกจากนี้ ส่วนผสมตามที่กรมสรรพสามิตประกาศกำหนดเป็นการประกาศกำหนดส่วนผสมในสัดส่วนที่ต่ำ ส่งผลให้เครื่องดื่มน้ำผลไม้และน้ำพืชผักส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดได้รับการยกเว้นภาษีสรรพสามิต โดยเฉพาะเครื่องดื่มชา – กาแฟสำเร็จรูป

ซึ่งเป็นเครื่องดื่มที่มีการเติมน้ำตาลหรือสารทำให้หวานอื่นๆ และมีส่วนผสมของคาเฟอีน ซึ่งหากบริโภคมากเกินไป เป็นอันตรายต่อสุขภาพเช่นเดียวกับน้ำอัดลม รวมทั้งเครื่องดื่มในรูปแบบใหม่ เช่น เครื่องดื่มฟังก์ชันนัลดริงก์ (Functional Drink) ซึ่งส่วนใหญ่จะเติมน้ำผลไม้ลงไป ในผลิตภัณฑ์ให้ได้ส่วนผสมตามที่กรมสรรพสามิตกำหนด เพื่อให้ได้รับการยกเว้นภาษีสรรพสามิต ดังนั้น จึงเสนอแนวทางในการปรับปรุงหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการยกเว้นภาษีสรรพสามิตสำหรับเครื่องดื่มน้ำผลไม้และน้ำพืชผัก ดังนี้

๑. การยกเลิกน้ำผลไม้และน้ำพืชผักชนิด ชาและกาแฟ ในบัญชีอัตราส่วนผสมของเครื่องดื่มประเภทน้ำผลไม้และน้ำพืชผัก ท้ายประกาศกรมสรรพสามิต เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการยกเว้นภาษีเครื่องดื่มน้ำผลไม้และน้ำพืชผัก ลงวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๑ เนื่องจากเครื่องดื่มชาและกาแฟหากบริโภคมากเกินไปเป็นอันตรายต่อสุขภาพเช่นเดียวกับน้ำอัดลม ดังนั้น ควรมีการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตที่เท่าเทียมกันเพราะเป็นสินค้าที่ทดแทน กันได้

๒. การแก้ไขหลักเกณฑ์และเงื่อนไขให้ยกเว้นภาษีสรรพสามิตเฉพาะน้ำผลไม้และน้ำพืชผักที่ทำจากส่วนผสมของน้ำหรือเนื้อผลไม้ พืชผักสด เพื่อเหตุผลทางสุขภาพและเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรภายในประเทศอย่างแท้จริง ทั้งนี้ ผู้ทำการศึกษาเห็นว่า ควรกำหนดยกเว้นภาษีสรรพสามิตสำหรับผลไม้และพืชผักสดจากต่างประเทศด้วย เพื่อเพิ่มทางเลือก ให้ผู้บริโภคและรองรับปรับตัวเข้าสู่การค้าเสรีของภูมิภาคอาเซียนและประชาคมโลก

หลักการและเหตุผลในการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่ม ซึ่งเริ่มต้นการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๔๕๕ และปรับเปลี่ยนเป็นพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๒๗ จนถึงปัจจุบัน จำเป็นต้องทบทวนถึงบริบทของภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มว่า ต้องการให้บรรลุวัตถุประสงค์ใดบ้าง ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาถึงวิสัยทัศน์ของกรมสรรพสามิต “องค์กรพลวัต เพื่อการจัดเก็บภาษีที่มีมาตรฐานสากล ปกป้องสังคม สิ่งแวดล้อมและพลังงาน” จะเห็นว่า ด้ับบทบาทของการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญของสังคม สิ่งแวดล้อมและพลังงาน ซึ่งต่างจากในอดีต ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในด้านการหารายได้แก่รัฐเพียงอย่างเดียว จึงควรปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสังคมโลกที่มีความตระหนักถึงความสำคัญของสินค้าเครื่องดื่ม จากเหตุผลทางด้านสุขภาพเป็นหลัก

การปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มระยะยาว

เมื่อพิจารณาโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม ซึ่งได้กำหนดโครงสร้างภาษีเครื่องดื่ม มาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๒๓ โดยในปี พ.ศ.๒๕๒๗ ได้มีการปรับเปลี่ยนมาใช้พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๒๗ พร้อมทั้งยังคงโครงสร้างภาษีทั้งอัตราภาษีตามมูลค่าและตามปริมาณ จนกระทั่งปัจจุบัน พัฒนาการของสินค้าเครื่องดื่มประกอบด้วยสถานะสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงทำให้ในปัจจุบัน มีเพียงอัตราภาษีตามมูลค่าทำงานเพียงอย่างเดียว ประกอบกับมาตรการป้องกันปัญหาการโอนราคา (Transfer Pricing) ทำให้ฐานภาษีส่วนใหญ่ใช้มูลค่าที่กำหนดโดยกรมสรรพสามิตเป็นฐานในการคำนวณภาษี จึงเกิดความเสี่ยงในการกำหนดมูลค่าเครื่องดื่มที่ใช้ในการคำนวณภาษีไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ อาจส่งผลกระทบต่อถักถั่นในการกำหนดราคาระหว่างภษณะ ส่งผลให้ฐานในการคำนวณภาษีไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มของกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว เช่น ฟินแลนด์ ฝรั่งเศสหรือเม็กซิโก เป็นต้น ได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บภาษีสินค้าเครื่องดื่มมุ่งไปในเรื่องการลดน้ำหนัก และผลกระทบทับสุขภาพผู้บริโภค โดยใช้ปริมาณน้ำตาลหรือสารให้ความหวานอื่นเป็นเกณฑ์ในการคำนวณภาษีเครื่องดื่ม ประกอบกับ เมื่อประเทศไทยเข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๘ การนำเข้า-ส่งออกสินค้าภายในกลุ่มประเทศอาเซียน จึงต้องมีการกำหนดมาตรฐานในการนิยามประเภทของสินค้า (ASEAN Harmonized Tariff Nomenclature) โดยอ้างอิงกับหลัก Harmonized System ซึ่งเป็นไปตามหลักสากล ซึ่งใช้เกณฑ์ความหวานของสินค้าเครื่องดื่มในการแบ่งประเภทของสินค้า

ตารางที่ ๔-๒ : เปรียบเทียบคำนิยามสินค้าระหว่าง ASEAN Harmonized กับพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต

รหัส HS	ประเภทสินค้าตามหลัก Harmonized System	คำอธิบาย	ประเภทสินค้าตามพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต
๒๒๐๑	น้ำ (ไม่มีรสหวาน)	น้ำรวมถึงน้ำแร่ธรรมชาติและน้ำแร่เทียม และน้ำอัดลมซึ่งไม่เติมน้ำตาลหรือสารให้ความหวานอื่นรวมทั้งรสชาติ	๑. น้ำแร่เทียม น้ำโซดาและน้ำอัดลมที่ไม่เติมน้ำตาลหรือสารทำให้หวานอื่นๆ และไม่ปรุงกลิ่นรส
๒๒๐๒	น้ำ (มีรสหวาน)	น้ำรวมถึงน้ำแร่และน้ำอัดลม ซึ่งเติมน้ำตาลหรือสารให้ความหวานอื่น หรือรสชาติและเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์	๒. น้ำแร่ น้ำอัดลมที่เติมน้ำตาลหรือสารที่ทำให้หวานอื่นๆ หรือที่ปรุงกลิ่นรสและเครื่องดื่มอื่นๆที่ไม่มีแอลกอฮอล์ แต่ไม่รวมถึงน้ำผลไม้หรือน้ำพืชผัก

ตารางที่ ๔-๒ : เปรียบเทียบคำนิยามสินค้าระหว่าง ASEAN Harmonized กับพิกัดอัตราภาษีศรพสามิต (ต่อ)

รหัส HS	ประเภทสินค้าตามหลัก Harmonized System	คำอธิบาย	ประเภทสินค้าตามพิกัดอัตราภาษีศรพสามิต
๒๐๐๕	น้ำผักและผลไม้	น้ำผลไม้ (รวมถึงน้ำองุ่นก่อนการหมักไวน์และน้ำผักที่ไม่ผ่านการหมักและไม่เติมแอลกอฮอล์หรือน้ำตาลหรือสารทำให้หวานอื่น หมายเหตุ : แบ่งประเภทย่อยตามค่าความเข้มข้น (Brix Value) - ซูโครสไม่เกิน ๒๐% - ซูโครสเกิน ๒๐% เมื่อวัดที่อุณหภูมิ ๒๐ องศาเซลเซียส	๑. น้ำผลไม้ (รวมถึงเกรปมัสต์) และน้ำพืชผักที่ไม่ได้หมักและไม่เติมสุรา ไม่ว่าจะเติมน้ำตาลหรือสารทำให้หวานอื่นๆ หรือไม่ก็ตาม

ตามตารางที่ ๔-๒ จะเห็นได้ว่า คำนิยามประเภทสินค้าเครื่องดื่มนอก ASEAN Harmonized กับพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตมีความคล้ายคลึงกันและมีความสอดคล้องกับหลักสากล ดังนั้น จากการตระหนักถึงผลกระทบต่อสุขภาพของเครื่องดื่มที่มีความหวาน ความไม่สอดคล้องกับ สภาวะเศรษฐกิจและสังคม และการรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) การปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตอย่างยั่งยืนในระยะยาว ควรกำหนดอัตราภาษีตามสัดส่วน ของส่วนผสมของน้ำตาลหรือสารทำให้หวานอื่น เนื่องจากเป็นสารที่เป็นแหล่งพลังงาน เพื่อสะท้อนผลกระทบต่อสุขภาพ (Negative Externality) ของการบริโภคเครื่องดื่มที่มีความหวาน ต่อสุขภาพ ซึ่งมีนโยบายที่จะจำกัด หรือลดปริมาณการบริโภคสินค้าเครื่องดื่มประเภทที่มีส่วนผสมของน้ำตาลหรือสารทำให้หวานอื่น พร้อมทั้งควรกำหนดอัตราภาษีตามสภาพ ให้แตกต่างกันเป็นอัตราแบบก้าวหน้า (Progressive Tax Rate) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ในการใช้อัตราภาษีตามสัดส่วนของน้ำตาลหรือสารทำให้หวานอื่น

จึงเสนอแนวทางให้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๒๗ โดยใช้ปริมาณน้ำตาลหรือสารให้ความหวานอื่นเป็นเกณฑ์ แทนการใช้อัตราภาษีตามปริมาณ ซึ่งการปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม โดยใช้อัตราภาษีตามสัดส่วนของส่วนผสมน้ำตาลหรือสารทำให้หวานอื่นแทนการใช้อัตราภาษีตามปริมาณ จะทำให้การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มในประเทศไทยมีความชัดเจนในวัตถุประสงค์การจัดเก็บภาษี และเพิ่มบทบาทจากการเป็นเครื่องมือทางการคลังในการหารายได้ให้แก่รัฐ เป็นอีกเครื่องมือหนึ่งทางสังคม ในการดูแลสุขภาพของประชาชน และนำไปสู่มาตรฐานสากลในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม

สรุป

การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตสินค้าเครื่องดื่ม ซึ่งจัดเก็บภายใต้พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๒๗ และพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๒๗ มิได้มีการปรับปรุงโครงสร้างภาษีจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงบริบททั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ประกอบกับมีพัฒนาการของเครื่องดื่มชนิดใหม่ เกิดขึ้นประกอบกับหลักการและเหตุผลในการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่ม โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วเริ่มใช้เกณฑ์ความหวานของเครื่องดื่มเป็นเกณฑ์ในการกำหนดอัตราภาษี เพื่อสื่อถึงการใช้จ่ายภาษีเครื่องดื่ม เป็นเครื่องมือในการดูแลสุขภาพของประชาชน ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้จะพิจารณาถึงขั้นตอนและระยะเวลาในการปรับปรุงกฎหมายและอนุบัญญัติที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดแนวทางการปรับโครงสร้างภาษี ดังนี้

๑. การปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม ระยะสั้น ควรยกเลิกเครื่องดื่มชนิดชาและกาแฟในบัญชีอัตราส่วนผสมท้ายประกาศกรมสรรพสามิต เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการยกเว้นภาษีเครื่องดื่มน้ำผลไม้และน้ำพืชผัก ลงวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๑ พร้อมทั้งแก้ไขให้ยกเว้นภาษีสรรพสามิตเฉพาะน้ำผลไม้และพืชผักที่ทำจากส่วนผสมของน้ำหรือเนื้อผลไม้พืชผักสด

๒. การปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม ระยะยาว โดยปรับปรุงพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๒๗ โดยใช้ปริมาณน้ำตาลหรือสารให้ความหวานอื่นเป็นเกณฑ์แทนการใช้อัตราภาษีตามปริมาณ

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

ภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม เป็นภาษีที่มีการจัดเก็บมาอย่างยาวนาน โดยมีจุดเริ่มต้นตั้งแต่พระราชบัญญัติภาษีเครื่องดื่ม พ.ศ.๒๔๕๕ โดยพัฒนาวิธีการจัดเก็บภาษีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษี จนกระทั่งปรับเปลี่ยนมาใช้หลักการจัดเก็บตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๒๗ ในขณะที่โครงสร้างภาษีเครื่องดื่มมีการปรับโครงสร้างภาษีเครื่องดื่มครั้งล่าสุดในปี พ.ศ.๒๕๒๗ จนกระทั่งปรับเปลี่ยนมาเป็นพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๒๗ ก็ไม่ได้มีการปรับปรุงโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มแต่อย่างใด ดังนั้น จากบริบททางสังคมและเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงไป จึงจำเป็นต้องทบทวนความเหมาะสมของโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มในสภาวะปัจจุบัน

เมื่อพิจารณาทบทวนหลักการและเหตุผลในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม เทียบเคียงกับกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว พบว่า ในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว มีการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มเช่นกัน โดยใช้หลักการและเหตุผลทางด้านสุขภาพในการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่ม และเมื่อคำนึงถึงการเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งต้องกำหนดมาตรฐานในการนิยามประเภทสินค้า โดยสมาชิกกลุ่มประเทศอาเซียนได้กำหนด ASEAN Harmonized Tariff Nomenclature ซึ่งได้กำหนดมาตรฐานในการนิยามประเภทสินค้าเครื่องดื่มเป็นไปตาม Harmonized System ซึ่งใช้เกณฑ์ความหมายของเครื่องดื่มในการจำแนกประเภทสินค้าเครื่องดื่ม

ในการปรับ โครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม จำเป็นต้องปรับปรุงกฎหมายและอนุบัญญัติที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงขั้นตอนและระยะเวลาในการปรับปรุงกฎหมายและอนุบัญญัติที่เกี่ยวข้องในการศึกษาครั้งนี้ จึงแบ่งการปรับ โครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มเป็นระยะสั้นและระยะยาว

๑. การปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มระยะสั้น ได้เสนอแนวทางการปรับปรุงโครงสร้างภาษีไว้ ๒ แนวทาง ดังนี้

๑.๑ การยกเลิกน้ำผลไม้และน้ำพืชผักชนิดชาและกาแฟ ในบัญชีอัตราส่วนผสมของเครื่องดื่มประเภทน้ำผลไม้และน้ำพืชผัก ท้ายประกาศกรมสรรพสามิต เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการยกเว้นภาษีเครื่องดื่มน้ำผลไม้และน้ำพืชผัก ลงวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๑

๑.๒ การแก้ไขหลักเกณฑ์และเงื่อนไขยกเว้นภาษีเครื่องดื่มน้ำผลไม้และน้ำพืชผักที่ทำจากส่วนผสมของน้ำหรือเนื้อผลไม้พืชผักสด ตามประกาศกรมสรรพสามิต เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการยกเว้นภาษีเครื่องดื่มน้ำผลไม้และน้ำพืชผัก ลงวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๕๑

๒. การปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มระยะต่อไป ได้เสนอให้มีการปรับปรุง พระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๒๗ โดยใช้ปริมาณน้ำตาลหรือสารให้ความหวานอื่นเป็นเกณฑ์ แทนการใช้อัตราภาษีตามปริมาณ

ทั้งนี้ แนวทางในการปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มดังกล่าว จะทำให้หลักการและเหตุผลในการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มเพื่อดูแลสุขภาพของประชาชนมีความชัดเจนและตรงกับวิสัยทัศน์องค์กรของกรมสรรพสามิตว่า “องค์กรพลวัต เพื่อการจัดเก็บภาษีที่มีมาตรฐานสากล ปกป้องสังคม สิ่งแวดล้อมและพลังงาน”

ข้อเสนอแนะ

การปรับปรุงโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม เป็นหนึ่งในการพัฒนาการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มให้มีมาตรฐานและเป็นไปตามหลักสากล อย่างไรก็ดี การปรับปรุงการบริหารการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มเป็นอีกปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนามาตรฐานเพื่อให้การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มของประเทศไทยเป็นไปตามหลักสากล จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑. การยกเว้นภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มประเภทน้ำผลไม้และน้ำพืชผัก ปัจจุบันยกเว้นการดำเนินการตามกฎหมายหลายประการ เช่น การขึ้นงบเดือนทำให้กรมสรรพสามิตขาดข้อมูลของสินค้าเครื่องดื่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องดื่มประเภทน้ำผลไม้และน้ำพืชผัก ทำให้การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับสินค้าเครื่องดื่มอาจได้ข้อมูลไม่ครบถ้วนทุกด้าน

๒. เปลี่ยนวัตถุประสงค์หลักของการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มจากจัดเก็บสินค้าฟุ่มเฟือยเป็นจัดเก็บภาษีเพื่อสุขภาพที่ดีของประชาชน โดยยังคงวัตถุประสงค์จัดเก็บสินค้าที่เกินความจำเป็นด้วย

๓. กำหนดเกณฑ์ในการจัดเก็บโดยใช้ปริมาณน้ำตาลหรือสารเพิ่มความหวานต่อหน่วยบริโภค ซึ่งจะส่งผลให้การจัดเก็บภาษีเป็นอัตราตามปริมาณ เช่น การจัดเก็บภาษีจากเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลเกินร้อยละ ๕ ต่อหน่วยบริโภคในอัตราร้อยละ ๒๐ เป็นต้น การกำหนดดังกล่าวอาจต้องเกิดจากความร่วมมือของหน่วยงานด้านสาธารณสุข เช่น กรมอนามัย

สำนักอาหารและยา เป็นต้น สำหรับฐานภาษีในการจัดเก็บเครื่องดื่มน้ำตาลหรือ สารเพิ่มความหวานจะครอบคลุมถึงเครื่องดื่มทุกประเภท รวมทั้งน้ำพืชผัก ผลไม้ด้วย ยกเว้นนมที่มีการปรุงแต่งความหวาน อย่างไรก็ตาม สำหรับน้ำพืชผักผลไม้ที่มีส่วนผสมของน้ำพืชผักผลไม้ตั้งแต่ ร้อยละ ๒๐ ให้ได้รับการยกเว้นภาษี ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์การเติมน้ำตาลหรือสารเพิ่มความหวานที่กำหนดด้วย โดยการยกเว้นภาษีดังกล่าวเพื่อลดแรงเสียดทานจากภาคการเกษตรและเพื่อ สนับสนุนการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมด้วย

๔. สำหรับเครื่องดื่มประเภทน้ำแร่เทียม น้ำโซดา ให้เก็บภาษีตามมูลค่าเนื่องจากเป็น สินค้าที่เกินความจำเป็นในการปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มนั้น จำเป็นจะต้องมีการ ประชาสัมพันธ์เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชน ให้ตระหนักถึงความสำคัญของการบริโภคอาหารและ เครื่องดื่มที่มีผลต่อสุขภาพควบคู่ไปด้วย

๕. ควรนำเทคโนโลยีทางด้านสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการจัดเก็บภาษี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ประกอบการ เช่น การใช้ระบบคอมพิวเตอร์ในการจดทะเบียน ชำระภาษี ยื่นงบเดือน ยื่นแบบคำขอใช้สิทธิคืน/ ยกเว้นภาษี หรือการควบคุมการผลิตและจำหน่าย โดยใช้มาตรวัดและคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

๖. ในปี พ.ศ.๒๕๕๘ ประเทศไทยมีภาระผูกพันที่ต้องเข้าร่วมเป็นสมาชิกประชาคม เศรษฐกิจอาเซียน (AEC) จากการเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนดังกล่าว มีผลทำให้การ เคลื่อนย้ายของสินค้าเป็นไปได้โดยเสรีมากขึ้น จึงมีความเป็นไปได้สูงที่จะมีการลักลอบนำสินค้า ที่หลีกเลี่ยงภาษีมาจำหน่ายในประเทศไทย จึงควรวางมาตรการป้องกันการลักลอบนำสินค้าที่ หลีกเลี่ยงภาษีดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประสานความร่วมมือจากรัฐบาล ในกลุ่มประเทศ อาเซียน ทั้งนี้ เพื่อป้องกันผลกระทบด้านลบที่จะเกิดจากการเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม. การคลังว่าด้วยการจัดสรรและการกระจาย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๔๓.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. “สรุปสาระสำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ.๒๕๕๕ –๒๕๕๙”. สำนักนายกรัฐมนตรี คอลัมน์รู้เท่าทัน, “เครื่องชี้มสุขภาพ ฉลาดเลือก ลดเสี่ยงผลกระทบ” เคล็ดลับ. ๑๔ มีนาคม ๒๕๕๖ หน้า ๗.

“พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๒๗”, กรมสรรพสามิต

“พระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๒๗”, กรมสรรพสามิต

วีระยุทธ อมรเชียร “โครงการตลาดและพฤติกรรมการแข่งขันของอุตสาหกรรมเครื่องดื่มชูกำลังในประเทศไทย” งานวิจัยเฉพาะเรื่องเศรษฐศาสตร์มหัพัตต (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕.

ศิริวราร ศิริรุ่งเรืองอมร “การศึกษามาตรการภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์เพื่อสุขภาพ : กรณีสินค้าเครื่องดื่มตามพระราชบัญญัติภาษี กรมสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๒๗” เอกสารประกอบการขอประเมินเพื่อแต่งตั้งเป็นนักวิชาการภาษีสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ, ๒๕๕๕.

ภาษาต่างประเทศ

APTF ASEAN Excise Tax Study Group “The Single European Market on Achievements, Unfulfilled Expectations & Further Potential” International Tax & Investment Center, 2013

Dudian A, Cooney MT, Bacquer DD, Backer GD, Ducimetiere P, Jousilahti P, etal. “Relationships between body mass index, cardiovascular mortality, and risk factors:a report from the SCORE investigators.” Eur J Cardiovasc Prev Rehabil, 2011

Jamie F Chriquia, Frank J Chaloupkaa, b, Lisa M Powella, c, and Shelby S Eidsond “A Typology of Beverage taxation : Multiple Approaches for Obesity Prevention and Obesity Prevention-related Revenue Generation”, Journal of Public Health Policy. July 18 2013

Renahan AG, Tyson M, Egger M, Heller RF, Zwahlen M, “Body-mass index and incidence of cancer. A systematic review and meta-analysis of prospective observational studies.” Lancet, 2008

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวสุจิตรา เกาหวัดนภิญโญ

วัน/เดือน/ปีเกิด ๑๔ ธันวาคม ๒๕๐๐

การศึกษา

- ปริญญาตรี สถิติศาสตร์บัณฑิต (สถิติประยุกต์) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ปริญญาโท พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารธุรกิจ) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- MPA, HARVARD UNIVERSITY, U.S.A.

การอบรม สัมมนา

- The Middle Management Professional Development Training Program
Canadian International Development Agency ประเทศแคนาดา
- ประกาศนียบัตรกฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (พ.ศ.๒๕๔๑)
- โครงการนักบริหารมืออาชีพ สำหรับข้าราชการกระทรวงการคลัง
- Seminar on Taxation (Senior Tax Course) JICA ประเทศญี่ปุ่น
- นักบริหารระดับสูง (นบส.) รุ่นที่ ๖๔ สำนักงาน ก.พ.
- นักบริหารการคลัง (นบค.) รุ่นที่ ๑ กระทรวงการคลัง
- Senior Managers in Government, Harvard University ประเทศสหรัฐอเมริกา

ตำแหน่งปัจจุบัน รองอธิบดีกรมสรรพสามิต

สรุปย่อ

เรื่อง แนวทางการปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มเพื่อความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสังคม

ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ

ผู้วิจัย นางสาวสุจิตรา เลาหวัฒนภิญโญ หลักสูตร วปม. รุ่นที่ ๗

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยได้พัฒนาประเทศตามแนวทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙) โดยมุ่งเน้นให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ซึ่งต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ “สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง” ทั้งนี้ การพัฒนาประเทศไทยได้แผนพัฒนาดังกล่าว ประเทศไทยต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งภายนอกและภายในที่ปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วและมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เป็นทั้งโอกาสและความเสี่ยงต่อการพัฒนา โดยเฉพาะข้อผูกพันที่ประเทศไทยจะเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี ๒๕๕๘ จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนาดังนี้

- ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมในสังคม
- ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะผู้สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน
- ยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหารและพลังงาน
- ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน
- ยุทธศาสตร์การสร้างเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม

สำหรับยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะผู้สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ได้ให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพ โดยสร้างเสริมสุขภาวะคนไทยให้มีความสมบูรณ์แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ ตลอดจนใช้มาตรการทางการเงินและการคลังเพื่อสุขภาพที่ดีของประชาชน

เนื่องด้วยภาษีสรรพสามิต เป็นเครื่องมือการคลังที่สำคัญในการหารายได้และขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน โดยปีงบประมาณ ๒๕๕๖ รัฐบาลจัดเก็บรายได้ภาษีทั้งสิ้น ๒,๑๑๐,๕๕๙ ล้านบาท เป็นภาษีสรรพสามิต ๔๑๒,๘๖๘ ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๙.๖๑ ของรายได้ภาษีทั้งหมด นอกจากนี้ภาษีสรรพสามิตยังจัดเก็บจากสินค้าและบริการเฉพาะอย่างที่มีเหตุผลสมควรที่จะต้องรับภาระภาษีสูงกว่าปกติ สินค้าและบริการที่บริโภคแล้วอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพหรือศีลธรรมอันดี หรือได้รับผลประโยชน์เป็นพิเศษจากรัฐ หรือมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หรือเป็นสินค้าที่เกินความจำเป็นหรือมีเหตุผลอื่นๆ ที่สมควรในการจัดเก็บภาษี กล่าวอีกนัยหนึ่ง ภาษีสรรพสามิต

จึงเป็นมาตรการทางภาษีที่จัดเก็บเพื่อปกป้องสังคมและสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันภาษีสรรพสามิตจัดเก็บจากสินค้าและบริการ ๑๕ ชนิด^๑ ได้แก่ สุรา ยาสูบ ไฟ น้ำมัน รถยนต์ และเครื่องดื่ม เป็นต้น สำหรับในปีงบประมาณ ๒๕๕๖ กรมสรรพสามิตจัดเก็บรายได้ภาษีจากเครื่องดื่มได้ ๑๗,๘๓๘ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๔.๑๒ ของภาษีสรรพสามิต

ปัจจุบันภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วนนับเป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญของประเทศไทย เนื่องจากอัตราของผู้ที่มีภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ซึ่งภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วนเป็นปัจจัยเสี่ยงหลักในการนำไปสู่การเกิดโรคเรื้อรังต่างๆ เช่น โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง ไขมันในเลือดสูง โรคหัวใจและหลอดเลือด และโรคมะเร็ง เป็นต้น^{๒,๓} จากนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ทำให้รัฐบาลมีภาระในการจัดสรรงบประมาณจำนวนมากเพื่อดูแลสุขภาพประชาชน นอกจากนี้องค์การอนามัยโลกยังตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าว รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการควบคุมและการลดปัญหาภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วนด้วยวิธีมาตรการทางด้านภาษี เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรบริโภคอาหารที่ไม่เหมาะสมของประชาชนในสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. ศึกษาและวิเคราะห์โครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มในอดีตจนถึงปัจจุบัน ในประเด็นของความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งเปรียบเทียบกับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มในต่างประเทศด้วย ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงปัญหาโครงสร้างภาษีสรรพสามิตของเครื่องดื่มในปัจจุบัน

๒. เสนอแนะแนวทางในการปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม เพื่อเตรียมความพร้อมในการที่ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างสมบูรณ์ ในวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ ทั้งนี้เพื่อความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสังคม

๑. ภาษีสรรพสามิต จัดเก็บภาษีในสินค้าและบริการ ตามพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๕๔๓ พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. ๒๕๐๕ พระราชบัญญัติไฟ พุทธศักราช ๒๕๔๖ และพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. ๒๕๒๗ ทั้งสิ้น ๑๕ สินค้าและบริการ

๒. Renehan AG, Tyson M, Egger M, Heller RF, Zwahlen M, Body-mass index and incidence of cancer. A systematic review and meta-analysis of prospective observational studies. Lancet 2008; 371(9612):569-78.

๓. Dudina A, Cooney MT, Bacquer DD, Backer GD, Ducimetiere P, Jousilahti P, et al. Relationships between body mass index, cardiovascular mortality, and risk factors: a report from the SCORE investigators. Eur J Cardiovasc Prev Rehabil 2011;18(5):731-42

ขอบเขตของการวิจัย

๑. เป็นการวิจัยเฉพาะ โครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ของประเทศไทย และของต่างประเทศ
๒. ในส่วนของการปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม จะคำนึงถึงปัจจัย ดังต่อไปนี้
 - ๒.๑ การจำแนกเครื่องดื่มตามพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. ๒๕๒๗
 - ๒.๒ ความสอดคล้องกับเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพื่อเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างสมบูรณ์ ในวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๘
 - ๒.๓ การศึกษาเปรียบเทียบการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มของประเทศไทยและต่างประเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาจากเอกสารบทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ โครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มของประเทศไทย และของต่างประเทศ รายได้ภาษีสรรพสามิตและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ โดยมุ่งเน้นความสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและศึกษาเปรียบเทียบกับต่างประเทศ รวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้แนวทางในการปรับปรุงโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มเพื่อความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสังคม

ผลการศึกษา

๑. ความเป็นมาของภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มในประเทศไทย
กรมสรรพสามิตเริ่มจัดเก็บภาษีสรรพสามิตสินค้าเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์เฉพาะที่บรรจุกาชาและฉีกไว้ แต่ไม่รวมน้ำธรรมดา น้ำแร่ เครื่องดื่มที่มีได้ผสมก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ เนื่องจากขณะนั้นอุตสาหกรรมผลิตเครื่องดื่มบรรจุกาชาภายในประเทศเป็นปึกแผ่น เพียงพอที่จะไม่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศแล้ว จึงสมควรเก็บภาษีเพื่อเป็นรายได้เข้ารัฐและชดเชยภาษีขาเข้าที่จะขาดไป รวมทั้งถือว่าสินค้าเครื่องดื่มเป็นสินค้าฟุ่มเฟือยโดยผู้มีหน้าที่เสียภาษีเครื่องดื่ม ก็คือ ผู้ผลิตเครื่องดื่มหรือผู้นำเข้าเครื่องดื่มและเสียภาษีตามอัตราปริมาณ (Specific rate) ในปี พ.ศ. ๒๕๒๗ ได้มีการปรับโครงสร้างการจัดเก็บภาษี โดยเพิ่มเครื่องดื่มประเภทโซดาปรับเปลี่ยนจากอัตราตามปริมาณเพียงอย่างเดียวมาเป็นการจัดเก็บภาษีตามมูลค่าหรือตามปริมาณ ทำให้จัดเก็บได้ในอัตราที่คิดเป็นจำนวนเงินที่สูงกว่าเดิม ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๒๗ ได้มีการปรับโครงสร้างภาษีให้ครอบคลุมเครื่องดื่มประเภทต่างๆ และยังคงปรับใช้เรื่อยมาจนถึงทุกวันนี้

๒. โครงสร้างภาษีสรรพสามิตสินค้าเครื่องดื่ม

ปัจจุบัน โครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม เป็นดังนี้

ประเภท	อัตราภาษีสูงสุด/อัตราที่จัดเก็บ	
	ตามปริมาณ (บาท / ๔๔๐ ซี.ซี)	ตามมูลค่า (ร้อยละ)
๑. น้ำแร่เทียม น้ำโซดาและน้ำอัดลมที่ไม่เติมน้ำตาลหรือสารทำให้หวานอื่นๆ และไม่ปรุงกลิ่นรส	๐.๓๓/๐.๓๓	๒๕/๒๕
๒. น้ำแร่ น้ำอัดลมที่เติมน้ำตาลหรือสารทำให้หวานอื่นๆ หรือที่ปรุงกลิ่นรสและเครื่องดื่มอื่นๆที่ไม่มีแอลกอฮอล์ แต่ไม่รวมถึงน้ำผลไม้หรือน้ำพืชผัก	๐.๔๕/๐.๓๓	๒๐/๒๐
๓. น้ำผลไม้ (รวมถึงเกรปมัสต์) และน้ำพืชผักที่ไม่ได้หมักและเติมสุราไม่ว่าจะเติมน้ำตาลหรือสารที่ทำให้หวานอื่นๆ หรือไม่ก็ตาม	๐.๔๕/๐.๑๑	๒๐/๒๐

และกรณีน้ำผลไม้และน้ำพืชผัก ซึ่งมีส่วนผสมตามที่อธิบดีกำหนด สามารถลดอัตราภาษีด้วยวิธีการจัดเก็บในอัตราตามมูลค่าร้อยละ ๔ หรือยกเว้นภาษีได้ แล้วแต่กรณี

๓. การจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มในต่างประเทศ นอกกลุ่มประเทศอาเซียน

ปัจจุบัน อัตราการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มในต่างประเทศนอกกลุ่มประเทศอาเซียนมีดังต่อไปนี้

ประเทศ	แนวทางการจัดเก็บ	อัตราภาษี	
		ตามมูลค่า	ตามปริมาณ
ฟินแลนด์	น้ำอัดลมและน้ำผลไม้		๐.๑๑ ยูโร/ลิตร
เบลเยียม	เครื่องดื่มที่เติมน้ำตาลหรือสารทดแทน ความหวาน		๓.๗๑๘๔ ยูโร/๑๐๐ ลิตร
นอร์เวย์	เครื่องดื่มที่เติมน้ำตาลหรือสารทดแทน ความหวาน		๒.๘๕ โครน หรือ ๕๐ เซนต์/ลิตร
เดนมาร์ก	เครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของน้ำตาล - น้ำตาล > ๐.๕g/๑๐๐ml - น้ำตาล < ๐.๕g/๑๐๐ml		๑.๕๘ D/ลิตร ๐.๕๗ D/ลิตร
ฝรั่งเศส (๒๕๕๕)	น้ำอัดลมที่เติมน้ำตาล และสาร ทดแทนความหวาน		๗.๑๖ ยูโร/๑๐๐ ลิตร
ลัตเวีย	เครื่องดื่มที่เติมน้ำตาลหรือสารทดแทน ความหวาน		๕.๘๐ ดอลลาร์/ ๑๐๐ ลิตร
ชามัว	เครื่องดื่ม		๐.๔๐ ทาลา หรือ ๑๗ เซนต์/ลิตร
แคนาดา	น้ำอัดลมที่มีส่วนผสมของน้ำผลไม้ น้อยกว่าร้อยละ ๒๕	ร้อยละ ๕ – ๑๕ (ขึ้นอยู่กับท้องถิ่น)	
เม็กซิโก (๒๕๕๖)	เครื่องดื่มน้ำอัดลม		๑ เปโซ หรือ ๒.๔๕ บาท/ลิตร
อียิปต์	น้ำอัดลม	ร้อยละ ๒๕	
สหรัฐอเมริกา เวสต์เวอร์จิเนีย อาร์แคนซัส	เก็บเฉพาะในระดับรัฐเช่น เครื่องดื่ม เครื่องดื่ม		๑ เซนต์/๐.๕ ลิตร ๒๑ เซนต์/ แกลลอน

๔. การจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มในกลุ่มประเทศอาเซียน

ปัจจุบัน การจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มในกลุ่มประเทศอาเซียน เป็นดังนี้

ประเทศ	แนวทางการจัดเก็บ	อัตราภาษี	
		ตามมูลค่า	ตามปริมาณ
กัมพูชา	เครื่องดื่ม	ร้อยละ ๑๐	-
ลาว	เครื่องดื่ม	ร้อยละ ๕	-
เมียนมาร์	เครื่องดื่ม	ร้อยละ ๕	-

๕. การวิเคราะห์โครงสร้างภาษีสรรพสามิตสินค้าเครื่องดื่ม

จากการพิจารณาโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มในปัจจุบัน พบว่าไม่เอื้อต่อการขับเคลื่อนในเศรษฐกิจและสังคมพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนี้

๕.๑ โครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มในประเทศไทยมีการปรับใช้มาเป็นเวลานานแล้ว โดยจัดเก็บบนหลักการความฟุ่มเฟือย อย่างไรก็ตาม ปัญหาภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วนในประชาชนเป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญของประเทศไทย ส่งผลให้รัฐบาลต้องเสียงบประมาณจำนวนมากในการดูแลสุขภาพของประชาชน ทำให้ผลิตภาพของประชาชนลดลงและประชาชนเสียชีวิตก่อนวัยอันสมควร อันมีสาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากการบริโภคเครื่องดื่มที่ไม่เหมาะสม และประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศได้นำหลักการการจัดเก็บภาษีสินค้าที่เกิดผลเสียต่อสุขภาพ โดยการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากเครื่องดื่มที่มีน้ำตาล ดังนั้นจึงเห็นควรปรับวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บภาษีเพิ่มเติมจากสินค้าฟุ่มเฟือยด้วย

๕.๒ ปัจจุบันกรมสรรพสามิตได้ออกประกาศกรมสรรพสามิตยกเว้นภาษีให้เครื่องดื่มประเภทน้ำพืชผักผลไม้ ที่มีส่วนผสมตามที่กรมกำหนด จึงรวมถึงน้ำชา และกาแฟด้วย นอกจากนั้น เครื่องดื่มประเภทฟังก์ชันนัลดริงค์ (Functional Drink)^๔ ได้หลีกเลี่ยงภาษีโดยการผสมน้ำพืชผักผลไม้ตามสัดส่วนที่กรมกำหนดเพื่อให้ได้รับการยกเว้นภาษี ทำให้ฐานภาษีเครื่องดื่มแคบลง ส่งผลให้การจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มไม่มีประสิทธิผล และยังก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในระหว่างเครื่องดื่มแต่ละประเภทอีกด้วย

^๔ Functional Drink คือ เครื่องดื่มที่ดัดแปลงองค์ประกอบด้วยการเติมสารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย มีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะโดยตอบสนองวัตถุประสงค์ ๓ ประเภท คือ ดื่มเพื่อสวย ดื่มเพื่อฉลาด และดื่มเพื่อสุขภาพดี

๕.๓ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ประเทศไทยจะเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งจะทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ ทุนและแรงงานอย่างเสรีมากขึ้น ในส่วนของภาษีสรรพสามิต จะต้องมีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับแนวโน้มดังกล่าว สำหรับสินค้าเครื่องดื่มเป็นสินค้าที่ประเทศในกลุ่มอาเซียนจัดเก็บภาษี ๔ ประเทศ และกำลังพิจารณาจะจัดเก็บภาษีอีก ๒ ประเทศ ดังนั้นจึงเป็นโอกาสที่ประเทศไทยจะปรับโครงสร้างภาษีให้ทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทของประเทศ ทั้งนี้ กรมสรรพสามิตได้วางตัวเป็นผู้นำในการเก็บภาษีสรรพสามิตในภูมิภาค จึงจำเป็นต้องปรับโครงสร้างภาษีเพื่อเตรียมตัวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางในการปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม ดังต่อไปนี้

๑. เปลี่ยนวัตถุประสงค์หลักของการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มจากจัดเก็บสินค้าฟุ่มเฟือยเป็นจัดเก็บภาษีเพื่อสุขภาพที่ดีของประชาชน ทั้งนี้ยังคงวัตถุประสงค์จัดเก็บสินค้าที่เกินความจำเป็นด้วย

๒. กำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดเก็บโดยใช้ปริมาณน้ำตาลหรือสารเพิ่มความหวานต่อหน่วยบริโภค ซึ่งจะส่งผลให้การจัดเก็บภาษีเป็นอัตราตามปริมาณ ตัวอย่างเช่น การจัดเก็บภาษีจากเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลเกินร้อยละ ๕ ต่อหน่วยบริโภคในอัตราร้อยละ ๒๐ เป็นต้น การกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวอาจต้องเกิดจากความร่วมมือของหน่วยงานทางด้านสาธารณสุข เช่น กรมอนามัย สำนักอาหารและยา เป็นต้น สำหรับฐานภาษีในการจัดเก็บเครื่องดื่มจากเกณฑ์ปริมาณน้ำตาลหรือสารเพิ่มความหวาน จะครอบคลุมถึงเครื่องดื่มทุกประเภทรวมทั้งน้ำผลไม้และน้ำพืชผักด้วย ยกเว้นนมที่มีการปรุงแต่งความหวาน ส่วนน้ำผลไม้และน้ำพืชผักที่มีส่วนผสมของน้ำผลไม้และน้ำพืชผักตั้งแต่ร้อยละ ๒๐ ให้ได้รับการยกเว้นภาษี ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์การเติมน้ำตาลหรือสารเพิ่มความหวานที่กำหนดด้วย ทั้งนี้การยกเว้นภาษีดังกล่าวเพื่อส่งเสริมภาคการเกษตรและการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมด้วย

๓. สำหรับเครื่องดื่มประเภทน้ำแร่เทียม น้ำโซดา ให้เก็บภาษีเนื่องจากเป็นสินค้าที่เกินความจำเป็นในการปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มนั้น จำเป็นจะต้องมีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชน ให้ตระหนักถึงความสำคัญของการบริโภคอาหารและเครื่องดื่มที่มีผลต่อสุขภาพควบคู่ไปด้วย

โครงเรื่อง

บทที่ ๑ บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

บทที่ ๒ ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม

ความเป็นมาและแนวคิดเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิต

ความเป็นมาและพัฒนาการของภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม

หลักการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มในประเทศ

การเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและบริบทของภาษีสรรพสามิต

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ ๓ การวิเคราะห์โครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม

ผลกระทบของสินค้าเครื่องดื่มต่อสุขภาพของผู้บริโภค

วิเคราะห์หลักการและเหตุผลในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม

ปัญหาของโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม

โครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มของต่างประเทศ

บทที่ ๔ การปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่ม

แนวคิดในการปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มระยะสั้น

แนวคิดในการปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มระยะยาว

บทที่ ๕ สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

ข้อเสนอแนะ

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

ผนวก ก ตารางโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มของประเทศไทย

ผนวก ข ตารางโครงสร้างภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มของต่างประเทศ

ประวัติย่อผู้วิจัย